Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 30 август, 1975 шу. ● № 104 (5176). ● Мах 2 кеп.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

ХIара дениа толамаш доахаш хьабоагIа КПСС XXV съезда сийна хIайолаяьча къахьегама вахте аьтта Малгобекска района «Ингушский» совхоза доаркаш Картоева Анис Пешхоева Нина.

Совхоз вIашагIъеллача 20 шера низа хьайбай болхаме болх беш ба уж. ХIара шера хьайбай продукташ лукхагIа яхара шерра социалистически яхь лелаеш лахара хьоккхам гойт доаркаша. ДIадаха шу юкъе кхоачаш ийслагIча питилетка план кхоачашъяьй Ленина орден лелаеча Картоева Анис. Iалама хьалаш аьттув боацаш ийсдешнача укх шера а дика гIулакхаш карагIдувл коммуниста.

— Тха коммунисташ ла, — йоах А. Картоевас а Н. Пешхоевас, — цулухьа кхыча тайпара хила йиш а яц. Тха лекхар да кердача толамашца парте XXV съезда накъадаха.

Шера планагIа хIара кхоабача Iаттагара 1750 килограмм якха вьяча хIанзале 2050 килограмм шура яьккхай Картоева Анис. Во болх бьбац Н. Пешхоевас а. Цо ше лелаеча доахах хIарачегара 1950 килограмм шура яьккхай, план 1750 килограмм йолча. Цар шоай толамаш съезда хетаду.

М. ДАСКИЕВ.

Вай мехка школашка, профтехобразоване училищашка, техникумашка, вузашка доккха, сийрда цIей сайна дIадоладу укх шера дешара керда шу. 1-ча сентябре дешара заведенешка тохаргба хьалхара гургал, хьелларгья дика тоаьча, кийчъяьча классай, аудиторей неIараш. Парташ тIа IохошааргIба хьакхара деша баьхкараш, школа программа чакхйоаккхаш бераш, вузашка, техникумашка деша багIараш.

Укх шера дешара керда шу дIадолалу советски халкъ ийслагIа пятилетка толамца чакхйоаккхаш доаллача хана, кердача пятилетка планаш белгалъергйола КПСС XXV съезд хьаеллача денна доккхийча къахьегама совгIаташца накъабаха советски нах кийчлуш болча хана. ХIаьта дешара керда шу иштта белгала да цхьаькха хIаманца а: чакхдоаккхаш да беррига кагирхой юкъерча образованега бовлар.

КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советси «Кагирхой юкъерча образованега бовлилга чакхдаккхарех общеобразовательни школа дIахо дегIайоалларех хьакъехьара», «Юртарча общеобразовательни школа балха хьалаш дIахо тоалдара де дезарий хьакъехьара» соцамаш кхоачашдеш хидаро хьахьокх вай парте, правительствас мел чIоагIа йоаххо ю школа, вай къонача тIехьен, мел доккхий хувцамаш хиннад вай школай вахаре.

Чакхдаьннача дешара шера вай республикерча школашкара дешарах кхетар 98,8 процентага кхаьча хиннад, хIаьта беррига хьехархоех 80 процент бараша шоаш хьийха бераш 100 процент кхеташ долаш чакхдаьхад. 88 школе дешар Iомадаь па Iеш дешархошта производственни говзалаш а Iомаяьй. Уж школаш чакхъяьхараштa аттестатаца цхьана производственни квалификаци (трактористa, шофера, комбайнера, слесара, токира, лаборанта, иштта кхыйола говзалаш) яларах йола удостоверенеш а дIаденнад.

Дешара кердача шера республике болх беш хургья 482 школа, царех 314 юкъера школа а йолаш. Укх шера болх бе йолалу керда ворхI школа. Ерригача школашка дешаш хургба 283 эзар дешархо. Уж соахка хиннарел 30 эзар герга дукхагIа ба. 800 керда хьехархо IотIа а кхеташ 13 эзарнел тIехболаш дукха хургба школашкара хьехархой. ЛоархIам болаш чIоагIъяьй школай материальни база, дукхи дукхагIа бола хьехархой лаккера образованя йолаш ба.

Партенен халкъан хьалхашкара шоай деккар нийса кхета а деш, шоай низ, хьинар, знанеш, опыт къоанa тIехье коммунистически кхетам болаш хьалхеера дIа а луш болх беш йола коллективаш, хьехархой дукха ба республике.

Цунца цхьана тахан, дешара керда шу долалу ха хьатIаттача хана цIаькха а уйла а хь белгалде деза балха тIехь соахка хинна кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш. Къаьстта чIоагIа теркам тIабихийта безаш гIулакх да массанега дешийтара закон нийса кхоачашделга. Масала, соахка школашкара дIа а даьнна 700 совгIа дешархо балха, профтехучилищашка вахаш, хIаьта бархIлагIча классашка дешаш хиннарех 84,5 процент бараша мара шоай хашнахьа чакхъяккхалзар 8 класс.

Цхьаннача школашка лоха да берам дешарах кхетам хилар, де мел доагIар дахьаш дешара заведеней материальни база чIоагIъяра а уж а кхийдоха а кхоачамбоацараш хиларо хьахьокх халкъа дешара гIулакха кулгалдега партийни организацеша, моттиерча Советашa мелдалнита хилар.

Августе хиннача хьехархой совещанешка кIоаргга анализ йи чакхдаьннача дешара шера вIогашта, белгалдоал школь болх дIахо тоадара наокъаш. Хьалхашка латта деккар — дешара процесс кхи а чIоагIагIа эртаькха тоьар, бераша кIоаргагIа а чIоагIагIа а знанеш дургкоаш гIулакх вIаштIехьдаккхар да. Из хIара хьехархочо хьинар тIадакхита къахьегарах тиша да.

Де низ мел кхоачар де деза бархIлагIа класс чакхъяьккхарашка дешар юкъага ца дитийтара. Уж дIахо дешаш хила беза юкъерча школашка, е юкъерча специальни дешара заведенешка. Цу гIулакха хадданза тIехьожаш доаттаде беза партийни советски организацеша.

ЧIоагIа лоархIам болаш да берам классашка чудусаргдолаш болх вIаштIехьбаккхар. Дешара кердача шера хьалхарча деношка деиз дIадоладе деза дешарах дика кхета воацача дешархошта шефство лелабега, мел могар де деза уж дешара тIехьа ца диситара. Цу гIулакха доккха вовкъостал де деккхарийла а школашкара комсомольски пионерски организацеш.

Шерра-шера вай школашка хьеелх мел эшаш йолча оборудованеца кийчъяь керда кабинеташ, дукхагIа юкъе кхувл дешара техническа средствош. Цу дерригнех дикагIа пайда эцаргбола вIаштIехьбаккха беза бераша кхетам хоехами душ беш бола болх. Къахьегам безаргбоалш, къахьегаш болча наьха сий дергдолаш, цар хьалхьачуя кхом бергболар хьалхоее еза къона тIехье.

Классел арахьа дукха болх бу школашка. Из болх кхы а дикагIа дIабахьа беза. Каст-каста экскурсешка, походашка кхувла деза бераш, царна довзийта еза вай арай, исторически памятникаш.

ДIахо оргадаькка тоаде деза дешархошта производственни дешар хьехари, балла говзалаш Iомаяра гIулакх. Укх шера хьаллара бархIлагIча класса программа юкъе дихьа правове знанеш кIоаргга Iомаеага а вертIа вIаштIехьдаккха деза.

Республикерча мел вузе, дукхача техникумашкен училищашкен иттаж эзараш кагий наха мехкарийн хургба кердача дешара шера дIахо дешаш. Лакхерча а юкъерча специальни а дешара заведенеш хьехархой коллективай кертера дарех деккхар да балха дешар Iомадаь ца Iеш, бокъонца коммунистически кхетам бола, вахара ниигаш дола гIулакхаш кIоаргга довзаш бола нах арахецар.

Доккхий а бехктоккхаме а деккхараш латт советски школана хьалхашка. Уж къаьстта белгалдаь да партен правительстве решенеш тIа. Хьехархой, партийни, советски, комсомольски организацей деккхар — парте решенеш ийс хIакъахьаь тIехьа — дизза кхоачашде царна йола гIулакх, коммунизма дуграш дола гIулакх цIена хIадакха могаргдола тIехьа.

ШКОЛА — ХЬАЬКЪАЛЕИ КХЕТАМЕИ ЦIА

ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАШ Я

IуйрIийна ворхI сахьат даьнна ха я. Грозненски района «Атагинский» совхоза шоллагIча отделене платa дIайийна хьажкIаш чуэца кхай тIа йиннай «Херсонец-7» яха итт комбайн. ХьажкIаш хьакха йола ьйй цIи хезача звеньевой коммуниста Вагапов Байка коллектива лелаеча кхай тIара. Кха йистошка дехьен сехьен хьажкIаш дIаузза тракторий лафеташ, силоса гIаданаш дIакхуха автомашинаш латт.

Хьалхарча дийнахьа дьекхача хьажкIаша хьахьевх хьукъаш дика диишилга: хIара гектара тIера кьина томараш йола хьажкIаш 85—90 центнер хилар. ЛийрхIачуя дукха дукхагIа я уж. Из хьовхаш дог гIоздоаккхаш ба.

Шийтта гектар а цу звенос лелаеш. ХIара гектара чудолийташ шозза хий диллад. Цу тIа кхоачам хиллал удобренеш тохаш хармагIа кийкар хий. Иштта шозза хий кхачийтар совхосе 720 гектара тIа дIадийначча хьажкIашта. Дика Iуьнал даь, хьу мо хьалъетта латт хьажкIай гIадамаш. Шертта силос, йаьта хьажкIа хургья.

Чуэца йолайй хьажкIаш. ХIаьта трактора тIехьайизача ькссача тележка чу Iоерг IижагIча бессара хьажкIаш. Трактора уйлаш тIехьа-хьалха ца йоалаш ьтача гIадамех кхалйотташ хьайоагIа автомашина. Тракторашлехкаш ба совхоза йиь звено звеньевойш. Шоашкара хIакколадаьча дикача гIулакхий хьоехам толаш ба коммунисташ Вагапов Байка, Гайтамиров Шарпани. Акаев Салман. Царна нийсвалара низ кхоберц Магадаев Iабдулас. Царна нийсса къахьег кхьболча механизатораша Кушалиев Вахас, Даьлеттгериев Сайпуддина, кхьбараша. Шоай заданеш толамца кхоачашъю царех хIаране: сменагIа 5 гектар хьажкIаш хьонх.

ХьажкIаш хьатта дIаузача трактористаша хьинаре къахьег. Умаров Махьмуда, Зубайраев Ахьмада, Дадаев, Адама, кхьбарий лафеташ сана ха йоалаш хадданза комбайнаш тIара хьажкIош дIаузаш я. ХIара сахьат, мишт кхою цар — еза ха эсьа на йоаз гIерт.

Цоа гIадам пайда цу вашош ма дита гIерт уххаш. 2600 тонн силос-м еллай боахаме хIанзале, хIаьта а цу тIа сама уйла яц. Хадданза аьта гIадамаш фермашкарче кIеаганта дIатIаузаш ба совхоза шоферараш Нарзаев Ваха, Шантукаев Лаьча, «Чечингколхозстрой» АТХ шофераш ии. Сатаев Джабраилова.

— Совхоза парткоме оттаьча мероприятех 10 дийнахьа хьажкIаш чуийца яха ваьга ва тхо, — йоах совхоза керттерча агрономе А. И. Калинина.

— Тха механизаторама доя лехнал ца йоттаян лоладаьча хенен хьажкIаш чуийца яха. Цхьабакъаш тховшта ма-хетта сихо уж чуэ вIаштIехьдаьла тха техника кIезига хиларах. Договорах «Грозненский шури» совхозо силосе аьта гIадамаш дIаоза итт автомашина ейта хила езаш яр. Цхьабакъа да айта-м яц.

Механизмашца хьажкIаш чуийцача кхашка Iодийга хьажкIаш кулгашца хьаделаьяь оаха. Дика повйъостал алай совхоза «Электроприборе» заводе белхлоша 10 гектара тIара хьажкIаш хьалйьякха.

ХьажкIаш лораеш дийнахьи буси болх беш ба партиюча членаш, халкъа тIахьожама группаш, «комсомольски прожектора» членаш.

Совхоза парткома секретара А. М. Часпиева йоах:

— Совхоза сайна укх шера а бийсан а тIехь хьажкIаш чуэцийга вIаштIехьдаккха дерзI оаха. Трактораш тIа кхомаргба йоаккагIойлачен юкъерчен звеньай специалисташ. Цу гIулакхо торо хулийтаргья ха дIа ца йохийташ сихагIа хьажкIаш чуэца.

Нагахь сайна совхоза юкъера лоархIача хIара гектара тIара 38,8 центнер фуалъяьда хьажкIаш яьха яле, хIаьта укх шера 40 центнер якха социалистически деккхар тIаийцад оаха. Из кургах парте XXV съезда тха къахьегама совгIат.

Л. РУДСКИЙ.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

«ГРАЖДАНСКИ ГIИРСАШ ДИКАГIА ХЬАЛДАРА ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА» 1969 ШЕРА МАЕ КПСС ЦК-аса СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТОИ БАЬ СОЦАМ КХОАЧАШБАРА ЛЕЛАМАХ ДОЛЧА ДЕШАГА ХЬЕЖАЯ КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

ТIайийцача соцам тIа белгалдоаккх, парте XXIV съезо белгалъяь социальни эргалонаш яра, халкъа вахара материальни культурни боарам айбара программа кхоачашьяра къахьегамхой чуIеча моттигий хьалаш тоадар боккхача лоархIаме хилар. Укх пхе шера эксплуатаце дIалургда ерригаа лаьрхIача 542 миллион квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош. 56 миллион болча советски гражданашка керда квартираш кхоачаргья е уж чуIеча моттигий хьалаш тоадергда.

Цу юкъа кIезиг-дукха дикагIа хиннад чуIе хьалду гражданаски гIирсаш, квартираштй планировка дикагIа ю, архитектурни куц тоаденнад, городашцеюрташа дикагIа тоаш. Дикка дикагIа хьалду цIенош, бIарчача йоаккъеш цIенош хьалдаро 1974 шере чакхьалкхени кооперативни чуIе цIенош хьалдаре ерригача объема юкъе лаьца дакъа 45 процент хилар. Москве, Ленинграде, Новосибирске, Алма-Ате, Минске, Ворошиловграде, Темиртау, дукхача кхыча гоболаша дукхагIча даькъе бIаргIча доакъеех хьалду чуIе цIенош. Кертерча даькъе специализированни гIишлой-монтажни организацешех цIенош деча комбинаташ хьалду мехка чуIе цIенош. ШерагIа юкъехкахь яьйийл керда эффективни материалаш, прогрессивни конструкцеш, къахьегаш тоьлагIа йола методаш. ХIаьта цар повкъостал ду гIирсаш дикагIа хьалдаре, уж хьалдарга дIабода къахьегам кIезигбаран хаиаш доалларал.

Цунна цхьана КПСС Центральни Комитето белгалдаьккхар, цхьайолча республикашка, крайшка, областашка чуIе граждански цIенош, хIахо а иншача тайпара дика хьалдеш ца хилар. Паччахьалкхен стандарташа, проекташа, техническ условешка дIадехараш каст-каста телхаду дуккхача гIишлошка, гIишлой индустрен гIишлой материалий промышленностен предприятешка. ПоагIаш йола йоахо ц гIишлохой кадрай квалификаци говзаш лакхьяра.

ЧуIе цIенош шоай хIинахьа хьалдаь ца дахаро дикка вогIа хулийт уж, дукхагIдараш шу чакхдоаллаш геттаре сихлий, кхоачашдоаза дица дукха балхаш а сацдеташ а долаш дIатеа уж эксплуатаце, хIаьта из бахьан долаш Iалашмате дукха балхаш юхаде дезаш хул, хьалуш пайда а болаш пачхьалкхен дукха ахча доаду. Эксплуатаце дIайийца дукка чуIа цIенош нах чу ца ховшабеш йIаьххача хана тоаду.

Госгражданстров, союзни республикай госстроеша вIалла аьттехьа а бизза пайда эцаш гIирсеш дикагIа хьалдантара влияни чIоагIагIа яра, техническа нормаши правилаш телха а сиш цIенош хьалдешн эксплуатаце дIанийцеш йола моттигаш ца нийсьалийтара шоашта сиицца бокъонех. СССР дуккхача министерстванен ведомствашен, союзни республикай министрий советаша индустриальни хьисаце цIенош хьалдаре бази дегIа ца йовлаеш тIехьайитай. Промышленносто чуIе хьалдеча гражданаски цIеношта кхоачамболаш хилийтаи эффективни материални изделеша, къаьстта а отделочни балхашта.

СССР Госстроя, Госгражданстроя, цхьайолча союзни республикай госстройша, СССР архитекторий Союзо, гIишлой министерстваша йоагIаш йола воздействи яц проекташ дикагIа уттаяра, цIенош хьалдара заводской технологи эргайоаш тоаяра, городий юртий архитектурни куц толаяра. Дукхача моттигашка хIинз а къенишачь проектегIа хьалду цIенош. Укх тIеххьарча шерашка хьалдеча чуIеча цIенош йола мах лакхбетабале а, из бахьан долаш тоаденнадд чуIе цIенош дикагIа хьалдагга, квартираштa, зданей арахьарча куца, благоустройствана планировка елга. Экономика дешаш дукха теркалдеш хилаш архитектораш, проектировщикаш, гIишлохой, ахчен материальни соцагIа хIаухийт, дукха вьдаеш дукхагIа хьалъелга сов мерздениад.

КПСС ЦК соцам тIа, иштта белгалдоаккх, дукхача городашка, бохалой юртий посёлкашка чуIе цIенош комплексно хьалдеш ца хилар. Культурно-бытовой гIирсаш хьалдара хьежача капитальни вложенеех бизза пайда эцац. Хий Iалашду объекташ хьалъяра, канализаци йиллара, городашка наькъаш дахкара, чуIе цIенош хьалдаь керда районаш тоаяра балхаш дикка тIехьадиса моттигаш я.

ЧуIе граждански гIирсаш хьалдеча кхоачамбоацараш хиларо тешал ду бахача дукхача наьха дьашташтa доагIаш долча лоархIамеча деших дьаьца партен правительстве дь соцамаш кхоачашдара доаттабу партийни тIахьожам дуккхача, республикашка, крайшка, областашка мелбалийта хилар. Цхьайолча партийни советски органаша тIагIертта къовсам доаттабац дикала эс хуле а дукхала хьокхамаш функагIа даь а кхоачашде гIертарашца.

КПСС ЦК-ас союзни республикай компартей ЦК-аш, союзни автономни республикай министрий советаш, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, къахьегамхой депутатий краевой, областной, городской Советий исполкомаш деккхарийла яьй чуIа цIенош культурно-бытовой гIулакхашта дахкIа объекташи хьалъелга толдара дизза гIулакхаш чакхдаь. ГIишлой индустрен гIишлой материалий предприятей партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта, боахамий кулгалхошта тIадилад гIишлой продукце дикала хьалхара чIоагIа бехктокхам хетаргболех балхаш дикагIа хьалдарах профессиональни доккхал дергалдеш уйла халдинза болхлошта чуйосселга, цар шоай балха говзал лакхъяра повкъостал деллга.

СССР Госпланa, СССР Госстрой, — Минстройдорнаше, гIишлой министерствашен союзни республикай министрий советашен тIадиллаеа городашкеа юрташкеа индустриальни хьисапе цIенош хьалдара база дIахо дегIайоалларан техническа эргаьккха тоаран тIаерзаь мероприятеш кийчъелга а уж 1976—1980 шерашта оттадеш йола тIа хьаьбокхилга а, архитектурно-планировочни решенеш тIаоалларча отделкаи тайп-тайпара вариантaш а йолаш массехк тайпара чуIе цIенош хьалдара довкъой комплекташ арахеца йиш хулийташ йола оборудованеца цIенош хьалду предприятеш кийчъергйола гIулакх оттаделга, хIаьта иштта доаккъоши конструкцешкен къахьегам кIезигагIа бохийтилга, заводской кийчо дикагIа хулийтилга Iалашделга. ХIинзарча балха овсарле лаха йолча зIамигача механизаце средствашца гIишлохой кийчбира тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахилга, отделочни балхашта механизаци ара бораи дикка лакхбелга.

КПСС ЦК-ас белгалдаьккхад, СССР Госплано, СССР гIишлой материалий Министерства, СССР Минхимпромо, Минбумпромо, Миннефтехимпромо, СССР Минлегпромо чуIе граждански гIирсаш хьалдара эша гIишлой отделочни эффективни материалаш, гIехдика герметикаш, санитарно-техническе скобянойн изделеш хьаю производстваш лерттIа дегIайоаллаелга Iалашдаь ца хилар. Уж материалаши изделеши дукха а дукхагIа хьелга 1976—1980 шерий плана тIа оттадинза даргдоацаш лаьрхIад.

КПСС ЦК-ас СССР хьунй хьу чакхйоахачен промышленноста Министерства тергам тIаберзабаь заводской хьисапе дахай цIенош хьалдеча предприятей мощносташ шасамъяхарен уж дикагIа хьалдарен заданеш цо кхоачаш ца яь хилара, тергаме йиэад, ахкай цIенош хьалдегга кердача технически ларда тIа дегIайоаладара тIадерзадаь гIулакхаш СССР Госстройга СССР Госпланаца цхьана СССР Минлеспромо кийчдеш хилар.

СССР Госплана, СССР Госстройне, гIишлой министерствашта, союзни республикай министрий советашта тIадиллад чуIе граждански цIенош хьалде планировани дикагIа яран вIаштIехьдаккхари тIаерзаь мероприятеш чакхйоахилга, г. Ореля гIишлошъеча организацей опытах шерра пайда а эцаш, объекташ хьалъяра укх гергарча хана хадданза комплексни планировани яра методаш массе иштта юкъейоаллара — поточна хьалъяри, шоай хенаха уж бола бе йоаллийтар Iалашделга.

Госгражданстройни СССР архитекторий Союзи тIадиллад чуIе цIенош культурно-бытовой гIулакхашта алархIа эдаеши хьалъяра типови проекташ уттаечи, нах бахача моттигашка социалистически градостроительстван архитектуран дIадехарашца хьежна комплекси гIирсаш хьалдара генеральни планаш кийчъелгга кхоачашъелгга. ЧуIе граждански цIенош дикагIа хьалдантар духьа законодательства шоашта сиицца бокъонех бизза пайда эцалба. Госгражданстроя, союзни республикай госстроеша, Паччахьалкхен архитектурно-гIишлой тIахьожама органаша, из болх чакхбаккхара шерра юкъеуззайла архитектурно-гIишлоний общественность.

Стахановски болама 40 шу дизарга

ЦАР КХОАЧАШЪЯЬЙ ПХЕ ШЕРА ПЛАН

Ди тIехьа тоалуш хозгIа Назрановски трикотажни фабрика производственни гIулакхаш. Цунна тешал деш я ер цифраш: пятилетка укх тIехьарча шера ворхI бетта ялханал совгIа валоза продукци 199 эзар сома мах хен товарни продукци 164 эзар сома мах хен арахийцад, иштта планал совгIа мах хал яьккхай 298 эзар сома мах а продукци.

Социалистически яхье а баьнна къахьегарах фабрика дуккхача болхлой торо хиннай ийслагIча пятилетка лекхараш халал дукха хьалха кхоачашде. Балха минута мах бе Iомарар, балха овсарегIа, пайданегIа йола методаш лехар, арахеца изделеш дикагIа чхакйтар бокъонаш хIаране оамал а хинна дIаотташ латт.

Дукха вайнаьха кхалнах ба назрановски трикотажни фабрике болх беш. Царех дукхагIа царна производстве ... доржаро, из дикагIа тайпара вIаштIехьдаккхаш, общественни вахаре даьтта лепа, дуккхача берий воаной лекхараш дизза кхоачашде низ, хьинар, хьакъьал дIаккхоач.

Шийх пхе шера лекхараш хьал дукха хьалха кхоачашдаьрех я хIаман тегача пеха наьна Сагова Хьалимат. Социалистически яхье доккхий тоалам дахарах цунна еннай «НийслагIча пятилетка ударник» яха цIи а «За трудовую доблесть» яха медаль а. Хьамат а райсовета депутат а.

ИттлагIча пятилетка шоллагIча шера ... Эльджаркиева Раяй. Предприяте дикагIболча болхлошца цхьана едар цунна «НийслагIча пятилетка ударник» яха сийлен цIи. Из Раяй хьалхара совгIат дацар. Социалистически яхье даькха къахьегама толамаш белгалдоахаш 1973 а 1974 а шерашка «Социалистически яхье потбаьнар» яха значокаш едар коммунистически къахьегама ударника Эльджаркиева Раяйна.

Р. Эльджаркиевайна иййса къахьегаш хьайоагIа цунна социалистически яхь лелаеш йола Нальгиева Хади — ийслагIча пятилетка ударника, райсовета депутати. Ший планови нормаш массаза а тIехкхоачашъеш ,балха тIа брак ца хулийташ хьайоагIа Хади.

Производственни деккхарех а общественни балхах а дика лоархIаеш, шийна тIадиллагIулакх массаза а дизза кхоачашдеш хьайоагIа коммунистически къахьегама ударник, депутат Оздоева Лемка. Социалистически ...

Вай мехка эгтара дезагIа вола совгIат—Ленина орден елар Сакалова Миновсена цо хьанала къахьегарах. Цу дезача совгIато хьинар кхы а айир Миновсе. ИттлагIча пятилетка шоллагIа шу да цун къахьегама календара тIа хIанз.

ХIанз КПСС XXV съезда сийленца накъабахар дукха кхы а чIоагIагIа социалистически яхь йоаржаь къахьегаш ...

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Хь. Сагова, Р. Эльджаркиева, Х. Нальгиева, Л. Оздоева, М. Сакалова.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Стахановски болама 40 шу дизарга

Нохч-ГIалгIайчене стахановски болам дегIабарах

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

1935 шера 2 октябре Грозне кинпай мехкадьгта заводий стахановций слет. Цул кIеззига тIехьагIа парте Нохч-ГIалгIай обкома бюрос тIайийцачи «Нохч - ГIалгIай областа предприятешка стахановски болам боаржабарах» болча сецам тIа хоам бора дукхача предприятей бIаьш болча болхлоша стахановски методагIа кьа а хьегаш дерда толамаш доах, яхаш. Октябрьски районерча бурильщика Дукаева цхьан вахтагIа 60 метр буруа тоха дезача 119 метр техад. «Красный молот» заводерча яьшка-пхьаро Северилова 7 сахьате буруа тохара эшаш дола 13 ост хьадаьд, нормагIа 3,7 де дезача. Цу заводерча аьшка-пхьаро Горбас 34,5 сахьата 390 фланец хьаяьй, нормагIа 81 сахьата хьае езача. Старогрозненски районерча бурмастера Сапунова стахановски бригадо октябрь бетта план 19 дийнахьа кхоачашъяьй. Малгобекерча Харитонюка бригада шии дийнахьа 360 метр буруа техар.

✦ 1935 шера 20 ноябре «Стахановцашта юкъе технически дешар дIадоаржадарах» дола дош дувцаш парте обкома бюрос сецам тIайийцаб хьалха латтача стахановций буруа деттарий балха методаш Iомаера лаьрхкIа семинараш вIашагIйохка, аьнна.

✦ 1935 шера Грозненски – буруа деттарашка цхьан станокаца бетта буруа тохкага дикка алсамдоаьх. Масала, мастера А. Д. Батюкова бригада норма 802 метр йолча 1466 метр буруа техар.

✦ 1936 шера 1 январь хьатIакхоачаш «Грознефть» предприятешка 1714 стахановец хиннав.

✦ 11 январе «Грознефть» предприятешка стахановски олаш хинна ди - бийса чакхдаьккхад. Кавкентагара дIа мел нийкхача ерригача промыслашка тIехкхоачашъяьй мехкдаьтта даккхара норма, Ден - бийсан заданин дикка тIехкхоачашъяьй Октябрьски районан шоллагIча промысло, Старогрозненски районан участко, кхычар а. Масала, 11 январе буруа тохара нормаш Октябрьски районе 197 процент, Старогрозненски — 278, Малгобекски районе — 183 процент кхоачашъяьй. Цхьайолча бригадашен сменашен массехказа тIехкхоачашйир шоай нормаш.

✦ 1936 шера 27 мае хиннача «Грознефтен» «Грознефтезаводы» яхача трестий стахановций слето кхайкарал даьд Грозни Бакун берригача мехкдаьттахошка, Буруа деттараша дош деннад цхьан станокаца бетта 2000 метр буруа тоха. Мехкдаьтта чакхдоахарашта яхь йоаржаьйй керда технически нормаш кхоачашъяра тIехьа.

ЭЗАРНЕША ХЬАЛЛАЬЦА БОЛАМ

Са ханарча нана дика дагадоагIа из 1935 шерара август бетта ди. Цу дийнахьа берригача мехка дIаейар къахьегама кьаенна-тишъенна нормаш майрра йохаьйча Стаханов Алексея подвиг. Цун патриотически гIулакх хьаллаьцар берригача мехко. Грозненски машинаькъа узла машинаькъахоша а дег тIара хьоабал яь хьаллаьцар из.

ХIара денна цу социалистически яхьо юкъевзар узла предприятеш, болата магистралей къаьст-къаьста бола болхлой. ХIара денна кердача рекордех лаьца ховмаш хулар.

Масала, цхьан IуйрIйна Грозне вагонни депо къоначя стахановцаша автоматикаша Донцова, Кривича, Трофимова шоай къахьегама овсарле 400 процент лакхье аьнна декхар тIайийцар. Из дар 1936 шера 11 марта. ХIаьта 14 марте цар из декхар кхоачашдир. Цу дийнахьа Донцова кулгаллеча автоматически групно нормагIа 5 прибор тоае езача 20 прибор тоайир. 15 марта 22 прибор тоае лаьрхIар цар. Из декхар а кхоачашдир.

Дика хоам кхаьчар 1936 шера 12 марте Грозный станце болхлошкара: 19 сахьат 58 минут даьне йоаьлла еза № 714 поезд вIашагIйолдаш вордагIа 8 сахьате 30 минутех... Поездий составитель волча пов. Пареняькова из поезд 45 минута, № 806 йола поезд 20 минута вIашагIйехетта дIаяхийта хийцар.

Цу дийнахье маневрови диспетчера вол. Коваленкос кулгалдеча Комсомольско-нефтяной сменос заданегIа 11 поезд дIаяхийта езача 14 поезд дIаяхийтар.

Шерра хьаллаьцар Грозненски локомотивни депо машиниста Кривонос Петра инициатива.

Хьалхарча машиниста-кривоносовца Бельмас Александра Къахьегама ЦIеча Байракха орден, «Знак Почета» яха орден елар паровоза машиниста Нефедов Михаила.

ТIехника рекордаш оттае вIаштIехьдаьлар стахановций паровоза машинистий Кветкин Васкле, Баринов Андрея, Парулов Ивана, Войтникин Ивана, кхы дукхачар а.

Халкъо мугIарерча болхлочун-шахтера Стаханова цIи енна бола сийдола болам шерагара шерага тIоагIлуш, дегIабоагIаш, керда формаш юкъе йоалаш хьабоагIа. Стахановско-кривоносовски болам хьаллаьцаш болча машинаькъахоша хIанз сийлена коммунистически къахьегама ударникаш яха цIи лелаю. Царех ва Грозный станце маневрови диспетчер Мишев Николай, поездий составителаш Валдоев Абудди, Бабаев Владимир, башмачний Рашидов Мовлды, тепловозий машинист Ткаченко Вениамин, вагоний осмотрщик Вакуленко Петр, наькъа грозненски дистанце мастер Могушков Аьмад, наькъа монтер Ноавев Разет, йоккхагIйола стрелочница Ахмедова Натальа, иштта кхыбараш а.

Грозненски машинаькъа узла хIара вIашагIйолхахочо лег тIара кхабабалбаь тIайийцар ХХV съезда дика вIаьоагIара накъабахар дукха делаеча социалистически яхьа хьакъехьара КПСС ЦК сецам. Цехий, бригадий собранешка дуц болх дикагIа вIаштIехьбаккхара, вай парте а дерригача халкъа а вахарера из лоархIаме событи къахьегама совгIатаща белгаллъяккхара де дезараш.

Г. АНОХОВ.

Нохч-ГIалгIайчене стахановски болам дегIабарах

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

◆ 1936 шера 10 марта «Грознефтезаводы» треста болхлой собрани хиннай. 400 стахановцо 1935 шера доаттаьнча яхьа итогаш яьй, 1936 шера кхоачашде деза декхараш белгалдаьй. Грозненцаша яхье хьийхай бакински саратовски заводий коллективаш.

◆ 1936 шера Грозне предприятешка болх беш хиннав 4 эзар стахановец. Чакхъяьхай стахановски пятидневкаш, декадаш. Лакха овсарле йолаш къахьегарах, технически процессаш кIоргга йовзаш хиларах а буруа сиха тохаш хиларах а, нормаш дикка тIехкхоачашъярах «Главнефто» мехкдаьтта мастераш лаьрхIна цIи енай А. М. Рабовиа, А. А. Воробьевиа, П. В. Тулаевиа, Н. И. Неговиевиа, Д. Г. Шульманиа, С. Ш. Миндубаевиа, М. Ф. Штепаниа, В. Бекмухамедовиа.

◆ 1936 шера парторганизаце хьаьнзебаьб бIаьш стахановцаш солхозой. Республике а цун доазонел арахьа а дика йовзаш хиннаб Д. Сулейманов, А. Гучигов, Бисултанов, Геноев, С. Н. Яковлев, кхыбараш а. 1935 шера Д. Сулейманова гектара тIара 40 центнер хьажкIаш чуйилай. 1936 шера 200 бригада а звено а хиннай гектара тIара 50 центнер совгIа хьажкIаш чуйица. 11 бригада гектара тIара 100 центнер совгIа хьажкIаш яьхай.

◆ 1938 шера «Грознефтепереработка» объединене предприятешка къахьегаш хиннав эзар гаргга нохчой гIалгIай. Царех 360 сыг стахановец хиннав.

◆ 1939 шера 1 январь хьатIакхоачаш «Грознефтедобыча» объединене предприятешка 4360 стахановец хиннав.

◆ 1940 шера «Грознефть» предприятешка болх беш 10 эзар совгIа стахановцы 6 эзар гаргга ударники хиннав.

◆ 1941 шера 3 июль... Республика стахановцаша, ударникаша, инженераша, техникаша дуа буъ фашистски гIаьралоса ЦIе Эскар котдалара мел оша доагор дала.

◆ «Октябрьнефть» 1-ча промысла болхлоша, инженерно - технически болхлоша тIом дIаболабенача шахьанцарча деношка дена дикка тIехкхоачашъю мехкдаьтта даккхара план.

◆ Дукхача колхозашен районашен тIехкхоачашйир пачхьалкхена юртбоахама продукташ дIаялара планаш, кхы тIа а оборона фонде дIачуделар дукха дуьх, ялат, баьцалларш, кхыйола продукташ.

◆ 1941 шера 6 июле кепатеха приборакхар 2-ча мехкдаьтта чакхдоахача завода Грознен Малгобекен берригача мехкдаьттахошка, республика юртбоахама къахьмагехоша моастагIа сихагIа воаьаара сттахановски вахташ вIашагIйохка аьнна баь тIаьхьехам.

ТОЛАМАШ ЛАКХДЕШ

ДагадоагIа сона 1936 шерара 15 марта машинаькъа транспорте стахановски болама ерригсоюзни декада йолаешна. Кердача производственни толамашца белгалъяьккхар из декада Грозненски локомотиван депо кривоносовцаша.

Кривоносовски болама участнико машиниста Баринова Грознера Гудермессе нормагIа 30 километр яха езача 45 километр технически сухал йолаш йигар № 724 йола поезд.

Машиниста Жилкова Беслинера Грозне технически сухал 51 километр йолаш йигар поезд. Иштта сиха йоалайир Махачкалера Грозне кхаччалца ший состав машиниста Роменкос а.

Стахановцаш - кривоносовцашта машинисташа Македоновги Макаровси, машиниста гIонча Барысенкоси № 700-46 паровозаге 15 эзар километр ничъ байтар ремонт е цкъа а депо чу ца отташ. Паровоз дикача технически хьала тIа а хилийтар.

Кривоносовски хьисапе болх бара тIехника масал хьекхар машиниста Ершовен цун гIончас Труничкинен. Цу бригадо массаза а 8—10 километр тIехйоалийтар технически сухала норма, йиъ-йиъ тонн доагора дола мазут кходора. Веза мухь тIаболя составаш эгара хьалха дIа-хьа кхуьла йоалаьрех ба цIи хеза машинисташ Моройко, Левлев, Шкутов, Криликов, Литвишко, Кивиш, Сухоруков, кхыбараш а.

Дог гIоздоалаш да хьалхарча стахановций-кривоносовций гIулакхаш коммунистически къахьегама ударникий кердача ноахола хьаллаьца хилар. Стахановски традицеш дIахо а хьош керда къахьегама толамаш доах цар. Иштачарех я тепловозий машинистий Евсейко Васкле, Потемкин Виктора, Соколов Николая, Кондратьев Вениамина, Магомадов Валида, Истамулов Султана, Вагнер Николая кулгалду локомотивни бригадаш. Цар массане а ер шу доалаш нийслагIча пятилетка декхараш шоаш кхоачашдаь хиларах Лаьхенна рапорт делар.

Н. ТОЧИЛИН,

Грозненски локомотивни депо вертерча механика цеха бригадир.

ВОРОШИЛОВГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. «Кадиевуголь» яхача комбината КПСС XXII партсъезда цIерагIча шахта — хьалха «Центральни-Ирмино» олаш хинар — стахановски болама даьхе. Укхаза 1935 шера август бетта цIи хезача забойщика, хIанз Социалистически Къахьегама Турпалхочо А. Г. Стаханова цхьан сменах отбойка гонаца 102 тонн кIора баьккхар, цу ханага дилача 14 ден норма яр из. Цун къахьегама котало къахьегама овсарле махулла дукхагIа айира тIехьа болча беккача болама юхьиг а хинна дIааттар берригача мехка.

1975 шера 31 августе А. Г. Стаханова турпален болама 40 шу дуз. Цу сийлен датана баха ма-боагIара кхаьабаха кийчлуш ба предприяте горнякаш. Итташ болча къоначя забойщикаша — Стаханова болам хьаллаьцарана — хинна хьалха кхоачашъяьй шоай пятилеткаш. Горнякий къоначя поколени цхьана цу сийлен датага кийчлуш ба ветеранаш — хьалха А. Г. Стаханова цхьана боах баьраш. Уж васт-наста боагIаш дуа шахте, болхлошца къамаьлаш ду, коллективна сий айлуш хиннача диц лургдоацача денох дахьа дуьа царна.

СУРТА ТIА: КПСС XXII — партсъезда цIерагIча шахта — хьалха «Центральни-Ирмино» олаш хинар — стахановски болама даьхе.

Р. АЗРИЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

АЛТАЙСКИЙ КРАЙ. Соалка гурахьен укх шера бIаьстан юхьен йийна культураш чуэIа доладенчад боахамаш. Укх шера 5 миллион гектара тIара ялат чуэца дезаш ба ялат кхедераш.

Лоацен хувцалуш я сибарIен гуйре. КъулбехьеIа къахьегамхоша сакха сихен доа ца деш ялат чуэцара уборочни транспортни звенош вIашагIтехай Алтае. Лаьтта леладерашта новкъостала баьккхаб городе баха нах.

СУРТА ТIА: гурахьа дийна эсий хIа хьожаш лат «Цхьоалагlча мах» цIерагIча колхозе.

В. САДЧИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТIЕМА А КЪАХЬЕГАМА А ВЕТЕРАН

— Цкъа командировкера цIавоагIар со. Поезд вргIанарча станце сецар. Цхьакха хIама на зуваш тIехвала мегар со цунна — массагIа станци нийслу бIаьхача наькъагIа. Бакъда вагона проводника: «Новкъостий, Двойная яхача станце кхаьчад вай!» аьнна харт аьнна тохаделар дог. Ай, — ер-м «Орловский» яха поселок ма-йий» дагадехар сона, — дуаа Габаев Доккас, — Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветерана, вай республике къамагIчарех волча мехкдаьттахочо.

«Орловский» яха поселок фашистски гIаьрахоех мукъайоаккхаш вай мехкахочо тIом баь ткъаьн шийтта шу дала доалле а тахан санна дагадоагIа цунна дерриге а.

...87-гIа йола стрелкови сибирски дивизи кхача тIема доакъошца цхьана Сталинграда оагIонгахьара Ростове кхача гIерташ йодаш яр, хала тIемаш а еш. Куберле яха стратегически лоархIам бола машинаькъа станци немцех Iоцlенъяьчуа тоIхьагIа советски бIухой тIакхаьчар йоккха йоацачо «Орловский» яхача поселкана. Габаев Доккa юкъе хинна подразделени машинаькъа стрелочника цIен юхке фашисташца тIом бе йолаелар. Шоайчох хIама хургдоацилга кхетадаь моастагIий шоаш иллболхха поселке дарцI даххал байдар. Дукха ха ялаехьа миномёташи йоккхай пулеметаши етта йолаелар. Вай салтий лаьтта Iобуаша байдар.

— Цхьабакъда, — дуаа Д. Габаева, — моастагIаша бIарт хьал ца локкхийташ тIом беше а саи кхо-аиъ салтечуян юрта йисте дагIача цIен тIакхача вIаштIехьдаьлар. Цун уалуа дагIача цIегIа оборона лаьцар тха рота командира воккхагIволча лейтенанта Константиновен взвода командира дIамагIволча лейтенанта Шурыгинен.

Шоай гIулакхаш талхаш латтилга кхетадаьча немцаша дукха ца гоаш атака йолайир. Шоашца танкаш а йолаш пхьа батальон гаргга немций го бе болабелар вай салтий подпешта. Низаш гаьна а пхьатара дацар. Эттача халача хьелах дивизе комадованеге хоам бе в новкъостал деха а лаьрхIар рота командира. Донесени йиtца ваха везаш вер са связной ефрейтор Скиба.

Массех тIа боаккхаш а кала чоа йир цунна. Из тоххаваь цIагIа юха хьачу а ваьккха тхоай низ кховчабаллаца тIом бе лаьрхIар оаха — юхедисараша.

Бакъда са взводе мел хинар (сагаран Скибагарек дIа мел аккхар бомбаь хинна бар). Тха низ кхоачалуш даттанга кхетадаьча фашисташа тхо чудолча цIен юке хьатIа а ухаш цIогIарч деттар: «Рус, караволя, хIалак хиннад шо» яхаш.

Царна эгIазваха аз автоматачу мел йиса патрон арахийцар. ЦIогIарч дийттадар аьнна хIама хургдоацалга хайначул тIехьагIа кхы а чIоагIагIа, дорхагIа тIом бе болабелар фашисташ. Тха шише гIулакх Iалаьмате во дар: деш даттар дезал доли новкъост Скиба, хIаьта са патронаш кхоачаенна яр. Шийна чур сл дIалахалехьа со кIалхараьйхар Скибас: патронаш чуйола ший автомат хьаелар сона. ТIакхийтта Скибай автомат кьа а нийца дов де йолаелар со, йоах Д. Габаева, Цу ханна кулга чов йир сона. ХIанз автоматах а де хIама дацар.

Дергдар фул на ховш аьузача хана (немций цIенна го баь боллаш латтар) шоай новкъосташта оарцагIа баьхкача вайчар кIалхарваьккхав Д. Габаев, фашистех IоцIенъяьй «Орловский» яха поселок. ШоллагIча дийнахьа цхьан кашачу дIабеххар из мукъайоаккхача шоай къона вахар дIаденна Даьхен денна дола къонгаш: мсарасг Константинов, Шурыгин, сержант Языков, ефрейтор Скиба...

Вай йийцар Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIема шерашка Габаев Доккийна яйна цхьа эпизод мара яц. Бакъда, уж тайпа арааш дукха хиннай, Iадьмате дукха. Хийла юрта города моастагIчух низ котболаш юташ тIехьашка вайна нийзав цун, хIаьта уж а кхьяраш а фашистех IоцIенъяй дукха наькъаш даьд. Котало яккхалца.

Бакъда, Габаевна дага а хиннадац шийн салте-гIашло хургва, аьнна. Цунна дагадаьлар из тIакхача гIийттар сигале яр. ХIана аьлча, 1939 шера Грозненски мехкдаьтта институт чакхйоаккхаше а, из дийша ваьлар Грозненски аэроклубе а. Цунна цхьана аэроклубе дешаш хиннаб Даьхенна кхерам тIаэттача хана турпалал тоьта, тIема шерашка берригача мехка дIабайна летчикаш Заболотный, Алексеев, Кучериба.

— Цу хана дукхагIа болча вагирхошта дагаьллар сигале, самолеташ яр, — йоах Доккас. — Цудухьа хIаравар аэроклубе деша ваха гIертар.

1940 шера Мелитопольски тIема-авиационни училище деша вода Д. Габаев. Цига кийчбора штурманаш. Цхьа шу доаллаше а аз йистеьккхар цо. Бакъда, цу хана геттара мехьар бьнна латтар Сийлахь-боккха Даймехка тIом. Цун экипажо бомбаш чуеттар румынски обозашта, немецки бIуна.

— Цlаккха а дицлургдац сона Днепропетровски областа Пятихатки яхача города тIа хиннар. 1941 шера 18 августе дар из. Летчик Черныхн сон тхоай аэродроме юхадоагIар немцашта бомбаш чу а йийтта. Тховйбараш болча дIакхача дукха ха йисацар. ХIаравар ший дагалье доаккхал деш вар командоване задани толамe кхоачашъярах. Цу хана мичара лелх ца хоаш хьагучалийлкар немецки истребителаш. Тха самолет лотаелар. Йозгаш латта самолет лаьтэвнгахьа Iолохьйир оаха немецки летчикаш тIехьара дIабалар дог доалаш. Кхы а тхона дов а даь уж дIабахар. Цул тIехьагIа даггара тхо тохаделча 150 метр мара лакхйоаланзар тхоне тхоай самолет. Эттара хьалха чухкоссавелар Черных. Парашют цо цу сахьте хьаеллар бахьан долаш лотаелар. Веннача сай новкъосто даь гIалат даизар аз. Парашют хьа ца еллаш тоъал хан яьккха яле а цIеро Iургаш даьха на тIехь-тоIхьагIа сихлуш лаьтта Iовежар со аьрда оагIув кIал а болаш. ДIа-юда па хьоалуш уллача сона бархI бIаь метр гаьна хиннабацар немций, хIаьта вайбараш — пхи бIаь метр. ХIа аьнна боаде болхлше а вай саяташе сай парашюта юкъе а велла дIавийзар со. Цул тIехьагIа госпитале уллаш пхи бутт баккха бийзар, — дувп Д. Габаева.

Цигара арааьлча бийсан бомбеш чуеттача самолетаниа лела Iомавала Саратовски областа Новоузеньск яхача города хьожаву из. Цул тIехьагIа Донбассе тIом беш хул. 1942 шера август бетта Котельников яхача городе юхке шоллагIа йохаю цун самолет. Шозлакха а парашютаца чухкоссавала везаш хилар. Иштта кийчелар Докка тIехьашка йолаш латтача 87-ча дивизе.

Взвода, рота, учебни батальона командир волаш цо тIом бу Сталинграда юкхе, дакъа лоац Паулюса эскар доха деча, города улун яла дукха юрташ, станцеш, городаш фашистех мукъайоахача.

Севастополь мукъаьккхачуа тIехьагIа юха а хьеcлаелар Д. Габаевна кь хинна чоьнаш. Дарба ма дича хIара хургдолаш дацар гIулакх.

ТIом чакхбьаьначул тIехьагIа мехкдаьтта разведна начальник, бурувдеттача цеха начальник, бурув деттача конторо директор волаш Татара болх бу цо. Д. Габаева хьинара лакъа а лоацаш хьейийл Верхне-Сулеено яха мехкдаьтта доалла цу республикера моттигаш.

1957 шера Нохч-ГIалгIайчене болх бу тIема ветерана. Бурувдеттача участкай начальник волаш цо болх бу НГДУ «Старогрознефтен» «Октябрьнефтен». Цун участко яха итташ скважинаш я цига хIанз а мехкдаьтта телаш. Бакъахе коммуниста Д. Габаева гонвал, цун йоккха опыт хьаьстта гучаьлар НПУ «Горскнефта» мехкдаьтта промысла директор волча хана. Д. Габаев керте лаьттача цун коллективо коммунистически къахьегама промысел яха цIи яьккхар.

1966 шера дена «Грознефтеразведка» тресте къахьегаш Iилман дарда тIа вIаштIехьбаккхара лаборатора начальник волаш хьавоагIа из. Къайна мехкдаьттало херте латтача цу коллективо диъ шера облсовпрофо кхайкаьча конкурсе шоллагIа моттигаш яьхай.

Ший балхах дика кхеташ, хьалхашка латта декхараш кхоачашдяра нах варцагIа баха хоаш, кердачоа дена тIакхуш вола, Д. Габаев коллективе лоархIаш я сий деш а ва.

М. МУСИЕВ.

Хьайбай боахам дегIаух

Шерагара шерага дегIаух Ачхой-Мартановски районa «Лермонтовский» совхоза хьайбай боахам. Хьайбаш леладарах совхоза экономически пайда хургбола наькъаш хадданза лех специалисташа, хьайбаш леладераша. Хьайбай продуктивность лакхъяра дукхача шерашка йоккха дукъале яь дIайаьа дуалача лазарех фермаш цIенъяра дукха къовсам лоаттабир. Хьалха латтача Iилман практикан карагIдуаьа дика гIулакхаш шоай боахаме юкъе кхуллаш болх баьа ветеринарни болхлошта карагIдаьлар совхоза шурий фермаш цу лазарех Iоцlенъе. ХIанз боахаме цаI етт бац инфекционни лазар долаш. Из боккха толам ба.

ТIаккха берриге теркам тIаберзабир совхоза зооветеринарни болхлоша совхоза хьайбай боахама интенсификацяра. Цун лоархIамера фактор я дикача фух дола шинараш хьалкхедар, лакхе продуктивность йола доахан дебадар. Цу даькъе боккхача лоархIаме да хIара бIаь Iатта тIехьара дукхагIа Iовсий кхедергдолаш детта доахан Iахар дусаргдоацаш осеменение болх ветеринарни бокъонаша дIа ма-деххара лаккхарча боарам тIа лелабар. Цу хьакъехьа дукха къахьийгаш укхаза пятилетка дIадахача диъ шера. Цудухьа совхоза фермашка хьайбай продуктивность лакхъенайй. ДIадахача шера укх хана йоалаш хинначул 7 процент дукхагIа я совхозе йоаха хьайбай продукташ. ДIабахача ворхI бетта планагIа 750 тонн дIаяла езача 781 тонн шура пачхьалкхенга ехкай совхозо. Иштта тIехкхоачашъяьй дуьх доккхара план, 96 тонн хьаа езача 118 тонн Даьхенга дIакхачийтай. ХIанз хIара дийнахьа буси 53 центнер шура приемни пункте дIакхоачийт совхоза шурий фермаша.

Хьалхьа боахама план кхоачашъеча хьаьстта доккха дакъа лоац Коатар-Юртарча шоллагIча отделене Яурсаев Iаьлас кулгалдеча ферма коллективо. Пятилетка чакхйолача дIадахача ах шера пачхьалкхенга хьайбай продукташ йоккхара план тIайийца социалистически декхараши тIехкхоачашдаьд цу ферма, хьайбаш леладераша. ПланагIа хьалхарча ах шера 350 тонн йоккха езача 396 тонн шура ехкар.

ХIанз дIайхай хьайбашта вертта доакъара дIайолча культураш йолаш шура дукхагIа лу ха. ХIьта шура дыгI да кхийта боахаме йолаш йолча торонех цийна эцара тIаграэаь я хIанз хьайбаш леладерий уйла. Гурахьа бийна культураш чуийцачул тIехьагIа дIайийна 350 гектар хьажкIаш, 590 гектар вIашагIъевь горох кена ба.

ШоллагIча ах шера кхоачашде деза кхы а доккхагIа декхараш эттад ферма коллективе хьалхашка. ХIана аьнна Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш ю да а из. Уж декхараш кхоачашдара дерригагIа низо оарцагIдаьхад ферма хьайбаш леладераша. ХIанз цу коллективо совхоза кхача фермашка дIалуча шурай ах лу. Поаккхача шурах цаI грамм йоаца укхаза. Ферма хIара болхло къоалам бе а белла шурий учет лелае баьлар. Дукхача шерашка хьайбай боахаме болх беча йоаккха опыт йолча лоаркаша юхе да хIама дуташ лертIа Iодет доахан.

Шура хьайбаакхачен приемни пункте дIалуча цIенхашта тIахьожам лоаттабу дукхача шерашка из боахаш делабеш хьевоагIача специалиста Яурсаев Iаьлас.

Ферма йоаккхеча коллектива яхьа уйла, яхьа бирт болаш къахьег. Укх шера, вай мехка берриге къахьегамхой КПСС ХХV съезд хулача дена сийлена наькъабахара хьийнар айдаь къахьегама вахте айттача хана, къаьстта овсаре къахьегара доккхай декхараш оттадаьд цу коллективо шийна хьалхашка. Уж юкъара декхараш толамца кхоачашдара шоайла вIашкаува коллективе раш хIаравар, чIоагIбу хьайбаш леладерий барт. Цу гIулакха боккхача лоархIаме ба совхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацей болхлошна дала къахьегача веха юкъе а болаш, цар йоаккхо а ер беш бола агитационно-массови болх. Хьалхашха латта юкъара декхар кхоачашдеш йола коллектив еза, вIашей новкъостал да Iомабу.

«Барт болча дезале беркат совдоал» олаш да вайнахьа. Иштта къахьегача ферма коллективна дика гIулакхаш карагIдуаь. ХIаре хийнахьен буси 2,3—2,5 тонн шура йоаккх фермашка хьайбаш леладераша. Из хул планагI лаьрхIачул 150—200 килограммы дукхагIа. ХIара кхоабача Iэттагара дийнахьен буси йоаккха шура лаьгI на ялийтара тIехь шерра къовсам боаржабаьб доаршаша.

Иштта карагIлоал шоана уж толамаш доахаага, аьнна даьча хаттара совхоза вертерча зоотехника Эльмурзаев Iаьвас жоп лу:

— МассагIа да уж, толам баккха аьттув боалийта наькъаш. Хадданза шина дар юкъехкхувлаш, доаш хила веза. Цу ферма бригадир карагIдаьначох кхоачам беш вав. Коллективана даш нага воадаш, доаркашта, скотникашта нага веша дика гIулакх могадийя производстве юкъе доаладу. Царгара доагIар хьалех производственни, дисциплини телха яйтан. Хьайбашкара йоалд продукташ дукхагIа яхара хIаранена хьалхенал латта декхараш къаьлга дIа а довзийташ уж кхоачашдара белхтохкам лаккхбу. ТIаккха хIара Iатта дикагIа Iунал ду, ахар лертIе дIакхоачийт цар.

ХIанз цу ферме дийнахьен буси хIара кхоабача Iэттагара 6,5 килограммы шура йоаккх. Из юкъера лаьрхIача совхозе йоаккхачул ах килограмм дукхагIа я.

Шоаш леладеча хьайбай продуктивность лаккхьярал совгIа ферма доаркаша, скотникаша хадданза теркам тIаухийт хьоанал лаккьара, шурий товарность совьяккхара. Хьоанал стандартнчул доагIа хилча ерриге дIаешача шурга кIезигагIа хул дIаеннилга лаьрхIар. ХIара килограмма кхом беча коллективо хьайбай продуктивность лакхъячуа гIехьагIа шерра къовсам боаржабир маш алаххбара тIехьа. ХIанз приемни пункте дIалуш йола шура хьоанал стандартатIа йоагIачуа лаккхагIа я — 3,8 процент. Боахама чухь дIадуха шура кIезигаьй. Цо а торо хулийт пачхалкхенга дIакхоачар дукхагIа хилийта. Шура, дулх совдаккхара кертера гIулакх лерI ферма специалисташа лен распорядок телха ца а еш хьайбашта даньхамахьа гIулакх лелга. ХIаьта из дерриге кхоачашде карагIаллая къахьегама дисциплина лертIа да хилча. Цу деша хадданза йоакхо ю ферма бригадира. Шоай цIагIа гIулакх хилча цхьаккха хоам боацаш доарка, скотникаш балха хьа а ца боагIаш яхь-ший да дакха тарлора. Из санна гIулакхаш хIанз леладац. Юкъарта гIулакха толам балга массанех а хIара къаьст-къаьстачох а тийша долга кхетаду коллективо.

Ди тIехь шерагIа яри вай хьаисерча парте ХХV съезда сийна хьайбаш леладераша ледаю социалистически яхь. Массаза санна хьокхаш телаш хьалха латт коммунисташ, дукхача дикача гIулакхий юхь хIайолаераш. Царна вийсбала шоай хьинар а низ а ца кхоеш къахьег берригача хьайбаш леладераша а.

Ферма кулгалхочоа дика гу додар-доагIар. Хьайбаш леладераша фу эш хов, цар къахьегамцара безам совбоаккхаргдола гIулакхаш хан-ханъхьа кхоачашду. Совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша оттаьча материальни моральни совгIаташ дара мероприятеша тIехкхьарча шин шера къахьегамхой хьинар айдаьд. Ферма балха итогаш ю хIара бетта. Лакхара хьокхамаш даьхараш массанена хьалхашка совгIаташ дIаду, «Молнеш» тIа, «Къахьегама листокаш» тIа дIадовзийт царна дика гIулакхаш кийта карагIдаьннаш. Пятилетка чакхйоала шу дIадоладеннача хьалхарча деношке а шоай дика гIулакхаш кхоачашдеш хьабоагIа ферма доаркаш. Шапова Зурас мо леладеча доахах хIара Iэттагара шера планагIа ши эзар килограмм яккха езача хIаьзле 1500 килограмм шура яьккхай. Иштта лаккхара хьокхамаш доах Замаева Махвас — 1512 килограмм. Массаза санна шайй эIаингача хьайбашта дика Iуна дешд дийнахьен буси планах дукхха совгIа дуьд тIаккхетийташ хьайбагIа Арсанова Арубика.

ДIахо йодача хана а хьайбай продукташ кхы яла ца йоалийташ, «Сердало» газета тIа кепа теха «Вай сийлахь гIулакх» аьнна яздаь вай республика хьелха латтача юрта къахьегамхой письмо тIа белгалдаьр хьал я лоацаш хоакхар кийчде дерриге низаш тIадахийтад совхозан къахьегамхоша. Пожа доакхьр кхоачам хилла Iалашдаь фермашка дIаэзил. ХIанз сихаь мотиччи хьажкIах силос йоллаш латт. ПланагIа 14 эзар тонн йолла езача 8 эзар совгIа тонн елай. Ялата хьажкIаш чуэца йолаьй укхаза укх деношка. Цун гIадамаш силоса кIоагашка доах. Совхоза специалисташа хьаахе даьча лоархIамех силос 14200 тонн хургья.

Шоашта карагIдувла дика гIулакхаш КПСС ХХV съезда хетаду совхоза къахьегамхоша.

Т. АРЧАКОВ.

ТИЙШАЧА БАЛХЕИ ЗУЛАМЕИ НИКЪ

СУРХОТlАРЧА ЮРТА СОВЕТА СЕССЕРА

Укх деношка Сурхотlарча юрта Совета II-гlа сесси хилар. «Сурхотlарча юрта Совета территоре тlа дына культий хьакъехьара законодательство кхоачашдар» яхача дешах доклад йир КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова.

Ше къамьал деш цо белгалдаьккхар, дыно яхар цхьанна а тайпара кийса ца хилара объективни исторически процессо тешал деш хилар. Дына организацеш бакъданза ялац, вай хана дын идеологена кризис хинна хилар. Фуннагlа даь а йризисен хьала кlалхарйовла, хlанзарча хьалашка таръяла, мелъенна шоай позицеш карара ца яийта, хlаьта, нагахьа сакъа вlаштlехьдоале, чlоагlъе а гlерт уж. Цу гlулакха къаьстта вlоагlа тохабеннаб уж тахан.

Дынах доала зулам сенах латт аьлча, эггара хьалха из латт, цо нах хьинарех сакхетамен коммунизм хьалъяра тlера боахаш хиларах, цар культура дегlа ца яйташ социаль лоаттаеш хиларах. Цудухьа Коммунистически парте шерра дlадоладаьд къахьегамхошта атеистически кхетам балара гlулакх, лекхар оттаду — хlара советски сага lидма - атеистически мировоззрени яла.

— Назрановски районерча къахьегамхошта, — белгалдаьккхар докладчика, — берригача советски наха а санна хьинар ца кхоаеш болх бу КПСС Программа, коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъяра. Цхьабакъда бахача наьха кхьадолча даьхьа юкъе лелеча ширача замай воча гlулакхаша доккха зе ду къахьегамхошта коммунистически кхетам балара гlулакха. Хlаьта из вукам хьаллоаттаду тайп-тайпарча дын секташен мурдий тоабаши.

30 совгlа сектий группировках я хlанз районе шоай гlулакхаш леладеш. Сурхотlарча юрта Совето дын авторитеташца беча балхех лоадама пайда балац. Юрта Совета исполкомо, депутатски активо тlахьожам лоаттабац цар гlулакхашта, дын лелабераша машаре гlулакхаш леладу. Цар кулгалхошен наставникашен хьинаре пропаганда ю сектанташтен дынах тешараштел юкъе меттел, берашта кхуш боагlараштел юкъе а. Вай республикерча а, белгала аьлча, Назрановски районерча а тоабашта юкъе эггара реакционнегlа я дlаяха бlаьшера чакхйоалаш Сурхотlа хьахинна «Батlал - Хьажий» тоаба.

Тоаба вlашагlъелла шейх Белхароев Батlал хьамах — гlалгlа, къеча сага дезала хьаваьнна. Машхаалдучъ, Сурхотlаяхача кlотарашка, Сурхотlара гlьна воаццаш вахаш хиннав. Гlалгlай къамах болча наха юкъе цаl мара воаца шейх ва из. Ше шейх ва аьнна дlахьелехьа Кунта-Хьажийна вирд доаккхаш я шейхаца Арсанов Данеца доттагlал долаш а хиннав.

1914 шера Ювакхьийта город Козельске веннав Белхароев. Дакъа гаргарча наха Кавказе кlа а дена, Сурхотlарча кашмешка дlаделлад. Хададанза Батlал - Хьажий каш тlа уж цун мурдаш. Цкъаза дукха нах гул а лиъя дуlаши лаьмаваши цеш чул цига. Цун каш лоархlаш берий бокъо ца шоашта юкъера зуламхой lаьалга дlабела. Иштта моттиг нийсъелча, къорlах къьара дув бе эхь хеташ цу тоабах болча мурдашта. Ше яха чутlара вьннер вувш а lаьдел да тоабаш.

Ер ма йий аьнна ньина белтало я йоацаш шоай авторитетех тешаш е мутlахьа а ба мурдаш, сердалонга бода никъ бийхкаб царна, цу тоабанна юкъерча нахах, къаьстта а цун кулгалхоеха цар гlулакхеи дола хlамаш саг дух тlа ца воалийташ къайлагlа леладу. Цу хlамаех цхьадараш Советски lаьдал латтача шерашка шоай хьалдагlа хиина лоархlам байна ца, хlаьта а мурдий тхьамадаша, «авторитеташ» оалараша хьадлоаттадарах хlанз а юкъера дlадаллаза да. Тоабан вахаре хьалхагlа а санна шьра белгалъьна я цар къаьстта шоай тайпара оамал, вlеши гlалахар, зулам даь шоай мурд фуннагlа - моллагlа даь а бехктокхама кlалхарвахка гlертар. Цу гlулакха цар пайда ца гаргалонех, кхерам тlатессарах, кхаш телараx, гlулакх кара долаш бола нах бовбергба яхаш унзарбаларах.

Цул тlехьагlа массехь масал доаладир С. М. Бекова «Батlал - Хьажий» мурдий тхьамадаша тlом хьале хьалхарча хана леладаьча хlамашера. Масала, Белхароев Бексолтен Махьмагlаьзен Октябрьски революци я хьалалехьа байнаб. 1861 шера ваь Белхароев Мехьти 20-ча шерашка Сурхотlа веннав. 1862 шера ваь Белхароев Муса бандана гlо даьд аьнна НКВД органо лаьца 1925 шера лаьца чу а велла лагере яхха 3 шу ха теха вар. 1863 шера ваь Белхароев lиса политбандитизм леларах 1930 шера НКВД органаша лаьца чу а велла топаш тоха суд яь ва. Белхароев Хьасана лаьца чу а велла топаш тоха суд яьй. 1888 шера ваь Белхароев Махьмад 1925 шера лаьца вихьа Советски lаьдале духьалара гlулакхаш леладарах, доазол дехьа байдда дlабахача нахана я хьалана Нажмутдина Гоцинскена а буьзам хиваьб. 1930 шера ведда лелаш кхина Белхароев Махьмад Батагов Ибе бандаца вузавенна хиннав. Грузе вийнав Турцегахьа пачхьалкхен доазув а хоададаь дехьа вала веннача.

1907 шера ваь Белхароев Къурейш — шейха воl —Сийлахь - боккха Дай-мехка тlом болча хана Гlалгlашкахьа лоам лийиача, массехказа бlеха зулам даьча бандгрупана кулгалдеш хиннав. Масала, 1930 шера гурахьа Сурхотlара тяка йихьай цу бандо хаько а вувш, хlаьта цул тlехьагlа дукха ха ялалехьа Донпалкъий - Юртарeх Экажкъонгий - Юртарeх тикаш йихьай. 1932 шера Белхароев Къурейшаца хиннача бандиташа Пхьалекъонгий - Юртан Карабулакан юкъе воезд юха а социаль тера тlа а уттадеш почтови вагон а йихай, пассажираш дикагlа мел йола хlамаш а йийхьай. Бандо хадевза зенаш даьа совхозаштен колхозаштен. Масала, 1936 шера цу бандо Гlалгlай говрий заводера 70 гаргга говр йигай. Цу шера Сунженски хьийбаш леладеча совхозе чу а хьийлха 200 совгlа бежан дигад Белхароева бандиташа. Вай мехка тlалаьттача халача хана тьлерча Цlеча Эскара подразделенешта, довнадl тlа а ухаш, царгара продукташ, герз дlадаьхад, эскархой бойбаьб.

Дьыхе ехача Ибраклов Хьасана Нохч - Гlалгlай АССР территоре тlа вlашагlъеллача национал - социалистически парте духовни совета юкъе хиннав Белхароев Къурейш. 1949 шера СССР МВД къьастта совещане 10 шу ла а теха чуелляв.

Шейха Батlал - Хьажий къоиги къоигаши кхиболача цун кхоаччара гаргара наха 1920 — 1930 шерашка политбандашта кулгалдеш а царна юкъе хьинаре дакъа лоацаш а хиннаб. Цига кlийлеина а хувлаш герз дийттад цар партийно - советски аппарата болхлошта, пачхьалкхенни колхозаштен къоал даьд, кхыдола доккхий зуламаш леладаьд.

Масала, шейха вийй воlа 1889 шера ваь Белхароев Мехьте lаддалмажита, антисоветски гlулакхаш леладарах 1924 шера топаш тоха суд яьй. Шейха вийй воl, 1902 шера ваь Белхароев Мехьте Исраьил, 1972 шера веннав. Кхоза суд яь хиннав, шоза политбандитизм бахьан долаш, цкъа—законагlа доацаш пенсии ийдарах. Цун напас баь вежарий Белхароев Идрисе lабдурахьмани НКВД органаша 1937 шера чубехкаб бандитизм бахьан долаш. Шейха бежо— Галаев Мусаса чlоагlагlа волча мурдо Хучбаров Бексолтан 1931 шера кхича зуламхошца цхьана террористически акт яьй — кlийлеина а хайша топаш теха вийнав КПСС Гlалгlай обкома секретарь Черноглаз. Хlаьта из бахьан долаш цу шиннена а топаш тоха суд яьй.

Республика юха меттаоттачул тlехьагlа а иштта массехк кхераме зулам даьд Батlал - Хьажий мурдаша. Масала, 1957 шера гурахьа Сурхотlарча Медов Керама ший гаргарча нахаца цхьана Дакиев lабдурахьманан цун воlа Махьмадан дов даьд лаьтта къайсе. 1958 шера 28 январе Батlал-Хьажий мурдо — Точиев Уматгире массехказа тепча теха хала човнаш яьй МТФ заведующи хиннача Муцольгов Бахьаудинна на Батlал - Хьажий мурдех дlа а хьала Кунта - Хьажий мурдех дlакхийттав аьнна. 1963 шера октябре Батlал-Хьажий мурдо —Яндаречча Баркинхоева цигарча школа хьехархо Мержоев вийнав. Веннача гаргарча наха еннача заявлене тlа яхачох, Баркинхоев ший тхьамада Чаниев Хьамзата хьинар кхоачашдеш хиннав. Мурдий реакционни гlулакхаш хьагучадовхаш къамьлаш дирах вийнав цар Мержоев. Яндаречча чlоагlагlа болча Батlал - Хьажий мурдаша Чаниев Солсбика Абукара, Галаев Мусий Тархана, Цороев Османа Мусас. Цороев lазе Мустапае 1971—72 шерашка сагота хьовзабаьб веннача эпсара — фронтовика коммуниста М. М. Хамхоева дезал законагlа доагlаш цар хьалъпача а хьалхагlа цар гаргарча наьха доалахьа хиннча а лаьттара уж лелхабе гlерташ.

1972 шера промышленни доаца спекуляци леларах лийца а лийца 15 шу судаш яьй Сурхотlарча Точиев Алии Мустафайкен Точиев Аюпа Макшарипан — воазаш волча Батlал - Хьажий мурдий «авторитета» Точиев Исмаlалий Аюпа къонгашта. 1974 шера Мангышлакски областерча Новый Узень яхача городе лаьцай кагирхой бандгруппа. Банда тхьамада вар Чаниев Абукар Исмаlали кох гlоьча Чаниев Къурейша Бахея — Яндаречча Батlал - Хьажий тоабен боккхий мурдаш.

— Къаьстта кхераме гlулакх да, — йоазар дlахо вокх-лlачника, — Батlал - Хьажий мурдаша шоай берашна къастта къайзе, реакционни уйланаш кхедеш хилар. Царех дукхача шоай берашна кино, театре, клубе ахийтац, хан-ханнахьа церан ламазаш делга дlалех. Дукхача мурдаша шоай берашка вузашка дешийтац, пионерски организаце, комсомоле, парте ахийтац уж. Пхи-алх классе ма-яьккхинге я дешаре дlайоах йоlигаш, дукхха моттигаш я кхийта я йоалале уж маьре ухийташ. Масала, 1941 шера ваь Экажкъонгий - Юрта вахa Гиреев Ахьмада Къурейш 1966 шера КПСС члена кандидатала дlачуяйццар, цхьабаьнаьа, цул тlехьагlа ший дае — воккхача Батlал - Хьажий мурдо Гиреев Мочкхий Ахьмада я хlаьта иштта Хидриев Габаси Хидриев lаблурахьмана ялача мурдаша е на вутац ший кандидатски карточка этlа а даь, КПСС членала дlачувахa ца тугаш lайшан.

Цхьан Сурхотlарча юрта Совете гlонла лаьрхlача пионер хила ха йола 64 дешархо пионер вац. Цо хьахьонх, Батlал - Хьажий мурдех болча шоай даьша царна влияни елга. Уж ба Белхароев Руслан, Богатырев Муса, Алказуров Беслан, Курскиевгlар Зайдата Маккка, Мадов Муса, Муцольгова Фатима, Мержоева Эсет, Хучбаров Микаьил, дукха кхыбараш.

Массанега дешийтарах дола закон телхаду дукхача мурдаша. Масала, Сурхотlа вахa Меларов Хасолта Асхьаб шин сесаг йолаш а кхаь е йиъ сесаго даь берана долаш а я, цхьабакъла царех цхьаьара юрта Совета учете а школе дешаш а дац. Экажкъонгий - Юртарча мурдаша Мацков Жабраила Ибрахьlемен Арапиев Юсапа Яхьяи соахка шоаш договорах балха болхаш шоай йоlигаш школера хьа а яьха моаш lойтгаар. Цу хана цу школа директор вар Батlал - Хьажий йоlий воl — болх бохабарах 1974 шера балхара дlаваьккха Мальсагов lалаудинне Саварбик.

Лаьттах пайда эцара закон а воlгlа тайпара телхаду Батlал - Хьажий мурдаша. Масала, соахка болх ба йолаенача лаьттан комиссеша сов лаьттах хьегучадахьар 71 боахамера. Лаьттах доля закон эггара чlоагlагlа телхадерех ба 0,25 гектарагара 0,45 гектарага кхечалца совнагlа лаьтташ долаш боле Богатырев Гlалбика Махьмад, Точиев lаьла, Богатырев lаддал-Керам, Белхароев Гlуэн, Албогачиева Райхьант, кхыбараш. Хlаьта комисси лаьттаика хьоваш лелача хана цхьанвакье балха хиваваац шейха тlехье Белхароев Исраьила Махьмад, 1,03 гектар сов лаьтта хилвол цун, цхьаьнахьа а балха а воашаш 0,20 гектар сов лаьтта а долаш хинав шейха тlехье Белхароев Махьмада Ахьмад, шейха тlехье Белхароев Махьмада Уматгире 0,21 гектар сов лаьтта хиннав, цхьаьнахьа а балха а воаваш, законагlа доагlачул совнагlа 0,44 гектар совнагlа лаьтта а долаш хиннав Эстамиров Бексолта Идрис.

Батlал - Хьажий мурдашта юкъе дукха моттигаш я дукха истий кхувлаш яхелехьа йоlигаш маьре ухийташ. Царех ба кхоккха сесаг йолаш бола Сурхотlара Хучбаров Жабраил, Муцольгов lаддал, шинена сесаг йолаш бола Медов lаьла, Эстамиров Хьамзат, Баркинхоев Яхьий Махьмад, кхыбараш.

Мурдий авторитета воlа Картоев Мухlажара 1972 шера 15 шу мара даланза йола Яндаречча мурда Т. М. Галаева йоl йоалийр. 1974 шера цхьаькха мурдий авторитето Арапиев Къурейша маьре вахийтай 16 шу мара даланза йола ший йоl Фарзет.

Мурдашта юкъе ба дыках тешаранкара яхча гуллеша лелабеш бола нах а. Ца гlулакх деш ба Сурхотlара Хучбаров Жабраил, Точиев Муса, Экажкъонгий - Юртара Кортоев Баьхаудин, город Назранера Нагоев lаьла, кхыбараш. Хlанз мурдий тоабаш та керте лаьттарашта эггара хьалхарча аргlаина шейха Батlал - Хьажий тlехьенашта юкъе лира къовсам ба пу мурдий тоабан доал шин - шинга эпа гlерташ. Мадарра вьича, мурдаша шоай «шейхашта» сагlийна телача кхчах эцаш да из Къаьстта дира болабенна из Белхароев Къурейше дезала тlехье лоттарашта (Батlала вийй воlа Белхароев Къурейша Султана — город Назранерча «Сельхозтехника» объединене шофера) керда ваьннача хьажийна Белхароев Махьмада Ахьмадан юкъе. Доале отта безам бараша цу гlулакха массе тайпара хилозлаш уттаю. Цхьа масал ер да. Белхароев Султана тlехьа лаьттарашта Кlуж багlача хена юкхе — XIX бlаьшерех 20—30-ча шерашка Мажара воагlаш кхелхача цхьан молла кашна тlа «зерат» деглая. Дувцаш хьахоянчоч, шейх Батlал - Хьаже ша а каст-каста волаш хинний из моттиг. Из хlакла Белхароев Султанаш цунна тlехьа лаьттарашта хьовзийй Батlал - Хьажий мурдаш тар ма лу дукхагlа шоашта тlехьабахаря дехкар а даь шоашта тlадомахьча сагlийна шоай «устазашта» мурдаша тела кхча ма-могга дукхагlа царгара хьагулдарш дуьйа.

— Батlал - Хьажий мурдий вахарера зуламе гlулакхаш вай мел дукха дувце а, — аьлар ший къамьал чакхдолаш С. М. Бекова, — царна дуьхьалдена вайна буьла болхам мел бонкха бале а, сага мораль берригача мурдаша цхьацна дакъе а лархlац ала гlерташ дац вай. Батlал-Хьажий мурдех кlезига бац совхозий хозяйствошка, промышленносте, гlишлошъяра хьаькала къахьегараш.

Хlаьта я, ха дlа ме, йола дукхагlа хьагучадувла мурдий тоабан ширдаьнна гlулакхаш доганаш, тlа-тlа шаьрагlа кхетаду вай советски вахара гlулакхашна тарлале йоаш йоаваш уж хилар. Кхычарца гlулакх на лелаеш йолча мурдий тоабо родови феодальни обычеш хьалхайоах, хlаьта эггара керттердар — шоашта тlехьа лаьттарашта хьехам тел советски законий хам бергбоацача, уж бехктокхаме хьаргдоацача тайпара. Тlаккха шиттача хаттар отт: гlо мел баьнахчо метте мурдаша хlанз телхаду советски законодательство, цишта чакхдувлайт царна из?

— Иштта оттадаь хаттар дича мегаргда Батlал-Хьажий мурдашка шоашка меттел, моттигерча lаьадала организаца а. Мурдаша леладу гlулакхаш массаа а доахаш къайладе, гайна е гиза гучадоал уж леладеча юрта бахача берригача наха, юрта Совета исполкома членашта, партийни йоахамен организацей кулгалхошта. Цхьабакъда мел тамаш йолаш хете а, моттигерча lаьадала вокхалаша ма-гахьа яйнац шоай оаз дыш тоабантен цар тхьамадаштен дукхьала.

— Баьде, эжа нах лархlаш вай берригача Батlал - Хьажий мурдех. Цар дезалхошта юкъе кlезига бац лакхера юкъерен образовани йолаш, хlанзарча культуре хам беш, мурдаша леладераш новкъа долаш бола нах. Атта дац даьна, дав даьна дукхьалм оеда. Цхьабакъда на оньлчо е баш кхы дlахо даха еав-ч. Сердалове, ... хара уйлаш.

Чlоагlа уйла тlаозаш дар Сурхотlарча юкъерча школа директора Аушев Махьмад - Сале гулбеннарашта хьалхашка даь къамьал.

— Вайна хоаш ма-дарра, — аьлар цо, — ... раш къастта чlоагlа тоссаденна доахк бахача нахьа бытe, цар хlара дешарча вахаре. Масала, вай Сурхотlа дын тоабаш дукха я: «Батlал - Хьажий», «Кунта-Хьажий», «Вамиттиев - Хьажий», Арсанов Дане. Чакхьаха лаьрхlа мероприятеш каст - каста ... е цу группировкашна леладу гlулакхаш бахьан долеш. Хьожаргла вай, масала, дешархой комсомоле чуоэара гlулакхага. Со дог тийша ва берригa дешархой ВЛКСМ-е баха безам болаш хиларах, цхьабакъда тlехьайнса дын харц уйлаш керта чу йоахкаш болча даьйнаной цунах сакхийначул тlехьагlа долла хlама дох, цхьаьнна бахьанаш а йоахаш юхадувла доладу бераш.

— 1974 — 75 дешара шера Сурхотlарча юкъерча школе дешаш комсомоле вахa ха йола 250 дешархо вар, хlаьта царех комсомолец волаш 31 саг мара вацар, хlаьта уж а lалаьмате хала чубитабар. Вай хана къаьстта зуламе гlулакхаш леладу Батlал - Хьажий мурдаша. Шоай берий комсомоле дахара чlоагlа духьале ю цар. Халла, вай юртара еррига общественность оарцагlа а йоахаш деша кхуал оаха бераш.

Масала, Эстамиров Бексолта Идриса цхьаша бахьанаш а доахаш 5 класс ма-яьккхинге а деша ца йоахкийташ соналий шин йоlигаш — Эстамирова Лидай Фасиманин. 8 класс яьккхачул тlехьагlа шоай даьша Муцольгов Къурейшен Муцольгов Махьеи деша ца ухийташ совнабаьб Муцольгов Ахьмади Муцольгов Мустафин. 7 класс яьккхачул тlехьагlа дlахо ца дешаш lийнаб Точиев Ахьмади Точиев Султани. 7 класс яьккхачул тlехьагlа даьша дlахо дешийтадаш Точиева Асмайтен Полонкоева Маккийтен. Цхьа моттиг дагаетlаш сона. Батlал - Хьажий мурдех вай болча кхыметтел цхьан йоlиго 10 класс чакхъяьккха.

Ше къамьал деш цо хьахайкатар: ший гlулакхаш хийраьнна лелачеа Батlал-Хьажий тоабо советски законо ший хам бергбоацача уйланца кхетабу шийна тlехьа латтараш, цудухьа цу тайпара гlулакхаш кхы ма доагlаргдоацаш шоай оаэаш а гlехьа тийза дlадаха деза вайна юкъера. Из къовсам доаттабеш хала веза, депутаташ меттел, хlара сакъетане советски саг а.

— Тхона, школа белхошта, — аьлар Сурхотlарча юкъерча школа йоккхагlйолча пионервожате Аушева Зинас, — массаненачул а дукхагlа яйсалу дыно еча влияние кlал баха дешархой. Къаьстта шьара гучадовл ца дешархой пионерски организаце ВЛКСМ мугlарашкен хьачуийбе болабелча. Даьша дахийтац шоай хаш ца ухаш ба дукха бараш. 4-ча классе деша вlгlар ... богачиева Амват, хьинар долаш пионерка яр, цхьабакъда цlаьхха галстук делас ца а тугаш сецар. Тхо дух тlа даьнначул тlехьагlа хайра тхона, йоккхагlйолча вошас цунга галстук ца лелаяйтилга. Вешийна къамьал дир оаха. Цул тlехьагlа вlалла лена а ца йоагlаш бlаргга вlира даьккхар йоlига. Тlехьагlа гучалаьдар тхона хьалхьоргйоацача йоаккхаш цунна йийталга. Цу тайпара масалаш дукхха я кхувла йиш я.

— 8-ча классе 26 гаргга йоlиг къйчаьляр оаха комсомоле яха, кхыметтел вахетам а язъяь хьинар, цхьабакъда цхьаццаболча дын тоабантой влияние кlал нийсъялараx царех шиъ мара раьза хилацзар комсомоле яха. Хадданза дьехама болх бе безаш хул тха дешархошта юкъе. Цу гlулакхаь дика новкъостал ду хьехархоша - комсомольцаша, школа дирекце. Масала, 1974 — 75 дешара шера школьни пионерски организаце хьачуверa 73 саг. Хlанз школерча пионера ха йола 600 сагах 471 пионер ва. Совхэа lаьальмате хьал вlаштlехьлалар тха 34 сагах 19 саг комсомоле хьачуэла. Процент иштта лохе хилара хьахьоах, дукхагlбола хьехархой шоай а комсомольцаш ца хилар. 33 хьехархочох комсомоле хиннараш 8 мара вацар. Цхьацца клетадеш да, дешархой комсомоле хьачуэцара комсомольцаш боацача хьехархоша беча балхах хьахур а лоадамхо вав долга. Вай хlара дешаре дехкар ца вахар нийсагlа иштта вlаштlехьдаккха деза кагирхошта хьехилга, цудухьа хlаравар тlахьех из вай берий ираз бахьан долаш къовсам доаттабера.

— Массаненa а хоаш ца мурдий тоабаша, дын авторитеташа мел зулам ду, — йоах МТФ бригадире Гиреев Мустафас. Доклада тlа белгалбаьхараш берригаш а хlана бац аьнна хlанз укх чу ба, цар йоагlаш йола эвлод е езаргаш ... Нагахьа ... lаьлмате халача хьал тlа долга ца хоаш. Хlанз къаьстта а сихбаь лелабу оаха из болх, хlаьта цхьабалча даьша шоай доашахьаре доахаш совхоза даьгlенаша доашаду.

Районе кlезига ба дораш, инженерно - технически болхлой, гlаьта цхьаболча даьша дер зулам да шоай бераш деша я ца ухийташ. Дыках цlаккха а зикадар даьннадаш наха. Берригаш а хlанз бац аьнна болча мурдий тхьамдашкара подписаш доьхад кхы дlахо уж гlулакхаш леладергдоацаш, хlаьта уж документаш хlанз исполкоме дахаш я да. Хlаьта доклада тlара вайна хьахезачо хьахьонх, вай, активисташа, хlанз укх сахьата болх мела беш хилар. Деррига низаш тlадерзаде деза хьехама болх дикагlа бара.

— Хьадагадохал оаш, — аьлар Нальгиев Мандречун Бурхана, — къеча наьха бераш деша йиш йолаш дарий хьалха. Хlанз 1500 саг ва юрта дешаш, знанеш lомаеш. Дешар мах боаваш хьех, эхь ма дий бераш деша ма ахийтар. Деша я вай советски законаша яхар дс я деза. Сона я хет эхь, кахьат язде дийзача е эрсий мотт лебе бийзача, цхьаннегара новкъостал деха волаш. Иштта хургдацар из, цатахьа сайна аз сай хаьнахьа дийшадаларе.

Сессе иштта къамьлаш дир «Экажевский» совхоза директора Хасиев Салмана, отделене управляюще М. З. Аушева, райисполкома председатела заместителa/ Котиев Мовле, слесара - водопроводчика Белхароев Ахьмада, юрта Совета председатела М. М. Евлоева, кхычар. Къамаьлаш мел даьраша хувлар ширача замах юхедиса во гlулакхаш юрта леладеш хиларах, хlараэвар тlахьехар цу вочa гlулакхашта доаттабеча къовсаме хьыларе дакъа лацара.

Сессе тlаййпар дертlа бахен къахьегеш кагирхошта новкъарле ец болча дын лелаберашкен дын «авторитеташкен» къахетам хургбоаца къовсам дlахьера тlахьехаш бола сецам.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

ГlИШЛОШЪЯРА БАЛХАШ СИХЕН ДИКЕН

Грозне а ерригача вай республике а эггара йоккхагlйолча подрядни организаца я Нохч - Гlалгlай гlишлошъяра управлени. Республика гlишлошъяра организацеша беча балхах 22 процент ца управлене коллективо кхоачашдо.

Управлене дукха промышленни а, нах чубала а цlенош хьалду.

Укх пятилетка 4,5 шера чу а рьккха эксплуатаце дlаеннай 200 объект, царех 100 совгlа объект Грозне яьй.

Цу объектех йоккхагlчарех я цементни завод, цо шера 1 миллион 200 эзар тонн цемент лу, 60 эзар тонн мощность йола парафинови установка, шера миллион тонн продукци луш йола карбамидни депарафинизаце установка, 2,5 эзар тонн продукци луш йола лохача давлене полиэтилена цех.

Цу дерригаца цхьана нийсагlча пятилетка 4,5 шера гlишлошъяра управлене хьалдаь эксплуатаце дlаденнад 413 эзар коадратни метр нах чубаха цlенош. Хьалъяй дукха школаш, берий учреждениеш, дешара заведенеш, тикаш, столовеш, парикмахерскеш, больницаш, поликлиникаш.

Иштта дукха гlишлошъяра балхаш де вlаштlехьдаьнна управлене ерригача гlишлошъяра организацеша социалистически яхье а ьына къахьегаш хиларах. Управлене коллективашта юкъе лаьрхача социалистически яхье хьалха латташ хьаьбоагlа СМУ-7 чуйоагlа республике заслуженни гlишлонхоша Астаховен Багаевен кулгалдеш йола бригадаш, СМУ-10 чуйоагlа Цечоева кулгалду бригада, ПМК-105 чуйоагlа Черепанов кулгалду бригада, СМУ-9 чуйоагlа РСФСР заслуженни гlишлонхочо И. Власовас кулгалду бетонщикий бригада, иштта кхыраш а.

Дlададача шера социалистически яхье карагlдаьннача толамех 60 болхлочоа, инженерно - технически болхлочоа «Ийслагlча пятилетка ударник» яха цlи еннай.

Даьхача къахьегама толамашта нийсса дукха кхоачамбоацараш я да: Нохч-Гlалгlай гlишлошъяра ерриге управлени а, цун чуйоагlа цхьаццайола гlишлошъяра-монтажни организацеш а шоай декхарех лоархlаьнзи, хlаьта 1975 шера социалистически декхараш а пачхьалкхен план а кхоачашъяра чlоагlа тlехьаюсаш а я. Балхий объема план а, къахьегама овсарле лакхъяра, объекташ эксплуатаце дlачуялара, кхыдолча технико - экономически хьоахамий план кхоачашъеш яц. Пятилетка 4,5 шера гlишлон - монтажни балхаш де дезачул 20 миллион сома мехьа кlезигагlа дааь, эксплуатаце дlачуяла езаш йогаз 25 эзар квадратни метр цlенош. Пятилетка цхьанна шера кхоачашъяьц къахьегама овсарле лакхъяра план.

Керттерча дешаех да гlишлошъяра управлене ший производствени база дегlайоалаяр. Хlара шера де дезача балхий боарама юкъе шоашта де деза гlишлошъяра балхаш 5 процент да. Уж балхаш шерра кхоачашдеш а дац. Ийслагlча пятилетка 4 шера гlишлон - монтажни балхаш 81 процент мара кхоачашдаьдац, хlаьта керттера фондаш балха юкъейоаларя план 75 процент мара кхоачашъяьяц.

Гlишлонхой балха эффективность лакхъяра боккха лоархlам болаш да гlишлон балхаш дика дар. Шоай болх дикагlа хилийтара цхьадола толамаш карагlдаьннад гlишлонхошта. Иштта 1973 шера эксплуатаце дlачуеннача 56 объектах 49 объект пачхьалкхен комиссе дикен тlехдикен мах беш дlаийцар, 1974 шера 66 объектах 53 объекта дикен тlехдикен мах бир.

Беш бола болх дика бечарех я № 4, 5, 7, 8 йола гlишлошъяра монтажни управленеш. Дукха кхоачамбоацараш хул № 2, 6, 9 йолча гlишлонмонтажни управленеша баьча балха юкъе. Иштта во болх бечарех я ПМК-108, СпецСМУ, кхыяраш. Масалаш дукха а кхувла йиш я. Цхьаццаболча боахамий кулгалхошо, партийни организацеша къовсам лоаттабац болх во берашна, цхьакха а даш бодз хьаберий гоьзал а, балха тlера цар бехктокхам а ойбара, белхашта юа тlахьожам лоаттабац. Иттлагlча пятилетке керттердар балха дикал айяр да. Цудухьа хlаьале а йоакхо е еза деш дола балхаш я арахеця продукци а дика а брак йоацаш а хилийтара.

А. АРУТЮНОВ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ЧЕХОСЛОВАКИ. «Татра-148»—Арктика яхача маркагlа йола ахо бlаь автомобиль СССР дlайохкийтаргья укх шера Копршвицашка хlача городерча дерригача дуцен тlа цlи хезача «Татра» завода коллективо.

Сибарегlен хьалайна болх байта даьрхlа кийчъяьяв цу маликий опытни образецаш дlададача шера Магадана районеи Тюменски областа некадаьтти доаккхача моттигашкен даьча токкамах толам боаккхаш чакхъьяьнна. Укх шера уж машинаш серийно арахеца йолалуш я хайна.

СУРТА ТlА: «Татра—148» яхача грузовикашта дакъехlа моторашта вlашагlйехка дий.

ЧТК—ТАСС сурт.

КЪОВСАМА ХЬАЛХАРЧА ЮХЬИГЕ

Тахан дукхагlа болча америкаиаша жоп лех шоашка вахаро деча садуаш долча хаттарашта: хlанзарча экономически кризиса хьалашка балхах ца воалаш, улица тlа ара ца кхоссаш фу дича ву саргва? Кер биззал хlама ца яр — США миллионаш болча граждани, эггара хьалха шоай пенсех баха тlа-тlа халагlа хулча пенсионерий кхел. Хала ханаш тlаэттой Американа, йоах са дай-мехкахоша. Хlаьта из долла хlама 1776 шерарча, цу ханара событеш В. И. Ленина белгал ма-яххара, сийлахь-доккхийча, корта мукъалеи революционни тlемех цаl бахьан долаш хьахиннача мехка 200 шу дизар деззара йоккха кийчо еча юкъе гlолла хьувзаш да.

Чикаго хиннача митинге ше къамьал деш, США Компарте Генеральни секретара Гэс Холла аьнний, пачхьалкхенна доал деча гlозараша кхоачашдаьдац даьша — мохк билларашa дениа дош. Толлениа хила дезача вахара меттел — моал, паргlатонеш нийсонеи меттел — lазапе лоттабу 23 миллион lаьржа американцаш, 10 миллион «чиканосаш» (Мексикера баьна американцаш), 2 миллион пуэрториканцаш, бlаьш эзараш американски индейцаш, кхыбараш — шоллагlча сортах бола граждаваш шоаш мел лоархlараш. Эггара тlехьагlа дlаэи уж балха, эггара хьалхагlа дlабоах балхара. Цу хана дискриминаци гlалатт тха вахара масса дакъе. Расизмо херх хьоккхаш латт тха общества.

Американски къахьегамхошта тlаватта халонаш мел чоалхане яле а, цар мугlарашчlоагlлуш да. Чlоагlлу американски коммунистий партия. Укх тlеххьарча шерашка дукха кагирхой хьачуйаьккхиб США Компарте: «бе-бе бесаш параш» а «кlайбараш» а, царех дукха а дукхагlа бараш — къахьегача халкъа, пул йоакхонига саготовашцеп дахаш дола бераш.

Чlоагlленнал профсоюзашцара американски коммунистий буозамаш. Тlа-тlа чlоагlагlа влияни ю цар профсоюзий мугlаpерча членаша шоай бокъонаш бахьан долаш лоаттабеча къовсама. Цар хьалловц бокъонца болча классови къовсама наькъа тlа уватташ а Мипена тlеххьарчари цун хулалли тийшача балха тактикана дуьхьала вlашагl бетталуш а бола профсоюзни лидераш. Коммунисташа новкъостал даьд горняки профсоюзо дlадехараш кхоачашдара, металлурги объединенела — мехка эггара йоккхагlйолча профсоюзни объединене. Цу профсоюзашка ньккхай болхлой кандидатеша котало, предпринимателаша оттабьраша а ца йоаккхаш.

Чикаго хиннача США Компарте XXI съезде ше къамьал деш Генеральни секретара Гэс Холла дийцар вlашагlкхийттача Штатий прогрессивни общественноста, къаьстта а деша багlача кагирхошта lилмаи коммунизма идееш, парте гlулакхаш чlоагlа хьашт хиларах. Мехка общественни вахаре парте позицеш чlоагlъялара тешал ду тайп-тайпарча муниципальни хоржамашка коммунисташа даьхача тоъал доккхийча толамаша. Калифорне Марк Аллена, «Пиплз уорлд» яхача прогрессивни газетерча негра - журналиста тlехьа 25,2 процент голосаш хиннай Беркли городской совете хиннача хоржамашка. Цо дийцар сона, буржуазни партей кандидатий демагоги кlорда а яь, цхьа компарте программага мел чlоагlа уйла тlаьхийта лаьдугlар. Цу штате Сан-Хосе городской управлене хиннача хоржамашка дукхача харжархоша шоай голосаш дlаделар коммуниста Джек Куртсейла. Иэвмоpг хилар коммунист Эддард Тейсерия хоржаш Массачусетс штата законодательни органе хиннача хоржамашка а. Хlаьта Элла Баксенбом, къона негритянка, яхь бера нана, США Компарте Центральни Комитета член, Бруклина нью-йоркски школьни комитете хержар. Майсо Ричардсон, «Дейли уорлд» яхача американски коммунистий газета болхло Чилсо района совета председателала хержав.

Америке бахача «хьатара бое болча наха чlоагlа дика лоархlаш я дукха ха йоацаш вlашагlъелла, дерригача дуьненна йовзаш йола коммуниста Анджела Дэвиса 1968 шера Компартегара президенталла хержа кандидатала оттаяь хиина Шарлен Митчелли керте латта комитет. Расисташа тlалоаттадеча низашта духьала лоаттабеча къовсаме бlаьш эзараш шийна тlехьа баьхаб комитето. Бокъоlла доля цlей хиннайар цуьнах, мехка тайп - тайпарча штаташкара баьхкача итташ эзараш болча негрий демонстраци ку-клукс-клана чlоагlленна — Къылбаседерча Королинна тlайнгача хана.

Америка къахьегамхошта юкъера влияни тlа-тlа чlоагlагlа хул хlара денна арадувлача «Дейли уорлд» яхача газета. Оаха гlаддахан доккхал деши белгалдоаккх, американски къахьегамхой цу низ болча органа тираж укх тlеххьарча хана кхоэза дукхагlа хиина хилар.

Цу дерригача хlамаша бакъ ду, маккартизма жожагlатенах чакхъьянна, реакцена даьча тlемашна дешалах ца ехаи кхы тlа а чlоагlъенией йола вlашагlкхийттача Штатий Коммунистически парти юха а американски политически вахара хьалхарча юхьиге латташ хилар. Лоархlаме мул баьккхаб цо цунна новкъарле е гlерташ реакце дукха хlамаш леладаь доллашехьа а.

Укх тlеххьарча хана хиннача событеша хьахьокх кхоккам кlаьабара гlулакхо ший лард тlа-тlа дукхагlа чlоагlъеш хилар. Кхохкам кlаьабелга бокъона дlадоладар, кердача чулоацамца из хьалдизар — вай хано хьашхадейккхар. Дукха ха йоацаш ЭПАС-а программагlа баь никъ — цу наькъагlа даьхача эггара толашагlча хьалдача гlанех цаl.

Джозеф НОРТ,
американски публицист,
АПН.

ШКОЛА — ХЬАЬКЪАЛА ХЬАСТ

Хьалхара гургал

I сентябре ваӀ республике парташ тӀа хоргва 263 эзар гаргга дешархо, царех 25 эзар укх шера эггара хьалха а ховш. Царна дешар хьехаш кхетам луши хургва 13 эзар совгӀа хьехархо, царех 8 бӀаь гаргга сагӀ хӀанз арахьара хьатӀаьена ва.

482 школе, царех 314 юкъера школа а йолаш, дешара керда шу дӀадоладергда. I сентябре болх бе йолалургья керда хьалъяь ворхӀ школен школашта хьатӀаяь кхоъ гӀишлои, 5276 дешархочоа моттиг а йолаш.

ХӀанзара дешара керда шу дӀадолалу беррига советски яха парте XXV съезда мгбоагӀара накъабахара кийчо ече хана, кагирхой юкъера образовани хургйолча боалкига чакхдаккхача хана.

Дукха къахьийгар дӀадахача дешара шера хьехархоша. Из бахьан долаш берий деша хувыга лакхделар 98,8 процентага кхоачаш, чӀоагга лотдир дешархой шоллагӀча шера чубусилга, бархӀ шерарча всеобуча дола закон дизагӀа кхоачашде, массане а юкъера образовани хилийтара йола тешаме кӀийле кийчъе йиш хилар.

ДӀадахача шера бархӀ класс йистеньккхача эзар сагах 902 нислагӀча классе деше яхар. ХӀаьта цул хьалхарча шера — 777 сагӀ.

Болх дика беш чакхьялар Гудермесски гороно (заведующи нов. Дадагов), Ножай-Юртовски (заведующи нов. Даудов), Шелковски (заведующи нов. Тераева) районаш, Грозненски гороно (заведующи нов. Лебедева). Берригаш а юкъера образовани хургйолча бахара гарга я уж. Дешархойте дешар дика хьийхар, бокъа кхетам белар Урус-Мартановски района Комсомольски юкъарча, Ножай-Юртарча, Каргалиноски, Грознерча № 2-и 11-и йолча школаша, дукккара кхычар. Дуккхача хьехархоша кӀоаргга Iомайир керда программаш. Вераш дика кхетарг долаш а цар сакхетам лакхбергболаш а урокаш йир хьехархоша. МагIалбикерча школай историе хьехархоша к. Iь. Т. Г. Паука, К. М. Денидевас, У. М. Саутиева, Грозненски района № 3 йолча юкъерча школа эрсий меттен литературай хьехархочо Н. Е. Каверина, Ачхой-Мартановски района школай наьна метта хьехархоша к. и. Сулейманова, Малсагова, кхычар.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Х-гIа XIII-гIа пленумаш хиннача тIехьагIа къаьстта дикагIа бу республика педагогически коллективаша дешархошта идейно-политически, интернациональни, атеистически кхетам балара болх.

Дешархоша шоашта професси харжара, царна общественна пайдане бола къахьегам безбалийтара дукха гIулакх дир. Республика 86 школе бераше, дешарал совгIа, производственни говзалаш Iомайир. Уж школаш йистеньккхача дукхане трактористь, шофера, комбайнера, слесара, токара, лаборанта, кхыча специальстий удостоверенеш делар. Шерагара шерага дукхагIа хургья уж тайпа школаш.

Укх шера каникулашка болча хана дешахагIача 36 эзар совгIа волча саго къахьийгар колхозашка, совхозашка, дешархой производственни бригадашка, школьни лесничествашка, хьахьегана комсомольско-кагирхой лагерашка.

Уж толамаш даьла далар а, республика цхьайолча школашка дӀадахача шера кхоачамбоацараш а хилар. ХьатӀадоагIача шера уж хилийта йиш яц.

БархӀалагIа класс йисте ца йоаккхаш 15,5 процент дешархой бисар. Цу классера дешар дита а дита, профессионально-технически училищешка деше а производстве болх бе а вахар 400 совгIа дешархо.

Школа Устав, хоаш махкалара, школа дукхача тайпара толхаеш. Бола болх дӀанийсбеш дола карттера нормативни документ да. Цу тӀа къоастадаь оттадаьд школе бераштa дешар хьехарех кхетам баларех, хьакъехьаро директоро, цуй заместителий, ерригаьара юкъера образо-классея школен бовца дешархошца болх вӀаштIехьабоаккхача организатора, вожатыя, хьехархой, классни кулгалхой, воспитателий дола декхараш. Школа болх лерттIа вӀаштIехьабаккхари ма-боагIар кхоачашбари уж дикка кхоачашдарах тIаьхьа да.

Берригa кагирхой ерригь юкъера юкъера образовани хургйолча боахача хана дешархой хIама доалара тIаккхуьа хилар лакхде. Берaш деша Iомаш Iомаделга деза, уж шоаш уйла еш хулга дегIадоаладе декхарийла а педагогически коллективаш. Из хIама кхоачашдулургдац бераштa шоай учебникаш, литературы произведенеш езаш а ешара тIаккхувш а ца хуле. Саг кхетамца хьалхера йокха лоархIам болаш да книжкаш дешила. Цудухьа дика библиотека йолаш хила еза хIара школа. Бакъда цхьайолча школашка яц иштта йола библиотекаш, уж библиотекаш хила еза дешара программагIа дола литература шийна чуxь долаш. Заниеш яьнача тIехьагIа берташа книжкаш дешаш шоай сакхетам лакхбергболаш хIама де а цу гIулакха тIаьхожа лоаттабе я беза.

Терахьаш еш йита йиш яц сайрийнара школаш а. ДӀадахача дешара шера республике болх беш хилар болхлой кагирхой 40-и юртарча кагирхой 23-и школа. Цар чу дешаш вар 19 эзар совгIа къона болхлой колхозхой. ХIаьта из форма шерагара шерага шер а хьо. Цу школашка дийша боаь цхьаца бахьанашца шоай ханнахьа деша ца кхуваш биса кагирхой.

БархӀ шера всеобуча дола Закон дувцилге йоашаяш кхоачашдар, массане а юкъера образовани хулга чакхдаккхар, бераштa ма-могга дикагIа дешар хьехар а кхетам белар а, школай материальни база бокъонаш чӀоагIъяр, дешар хьехари кабинетий системе довлар, хьехархошта фу самаши бӀтови хьалаши хилийтар — уж да дешара кердача шера хьалхашка латтараш.

Школашка беш бола беррига болх дукха совча Коммунистически парте XXV-ча съезда ма-доагIIара накъалахара тIаберзабе хургба.

М. УМАРОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министр.

Балха тIа аьттув балба хьа, Мадина

Цхьанолчоа бера хьинаье а дезалу къаьстта цхьа хIама, белгалбу ше вахаре бергболаш никъ. Иштта деша аглача хана а дезаделар Базоркина Мадинайна математика хьехархо хулга. Математика хьехачо урока тIа хеттар дича, массаза а эггара хьалха кулг урагIдохийтар Мадинас. Бакъда, дукхьала цхьа математика дика хайна Iацар йиииг. Цо иштта дика дешар кьыдола предметаш а. ДукхагIа долча предметашта геттара дика оценка йолаш Киргиза Кизилкия городера юкъера школа яьккхар цо. Из дар 1955 шера.

Мадина деша нагIа ха хана шерийи дар, къаьстта тIехь да воацаш бисача цар дезала. Летчик а волаш фашистех майра леташ Сийлахь-боккхача Даймехка тIом тIа вийнавар Мадиний да Маматиев Ахьмад (Базоркина из мaрe яхачун тIехьагIара тайпан цIи я). ХIаьта цун нана Зайбала зIамигача дуъ бераца йисар, доккхагIчун бархI шун зIамагIчун ше шун мара доацаш. Iедало да вениена бераштa новкъостал дойя я, дукха хIама эшар.

— Хала дене а, сатоаргда вай, дика деза оалар сога нанас, — яхаш дувц Мадинас, — цӀогIа нерттIа болх булургболаш саг ца хилари нанна тIалатта халон дага а еха, дӀаго дешара со шок яьча. Деша а нанои гира муть аьигIба а цхьан хана бовам бар. Бакъда, царех цӀ мaрe дулургдецар. Иштта деша яхар со Ошси педагогически института физико-математически факультете.

Из институт йистеньккхача 1960 шера ше яьча Нохч-ГIалгIайчене цӀайоагIа Мадина, цу шера педагогически болх дӀа а болабу. Цу сена дена математика хьехаш я из. Итт шу совгIа ба я цо Грознерча № 40 йолча бархӀ шерарча школе болх бу. Из сий дош а лоарxIам а а коллективе. Iимерай, дог цIена, шийгара эша гIо-новкъостал де мел хиларх эза из коллегашта. Нанас нь йиша сана хетал юц Мадино цу школерча хьехархоша Бадринова Нелли Иннокентьевнас, Бычкова Раиса Дмитриевнас, кхычар.

Цо беррига ший низ а шийна ховр а дӀалу береш дешарал дика хетийтара. ДӀадахача шера цо кулгалдеш хилача 6 «а» классера цхьанкха бер дисандар 7-ча классе дӀачу ца доалаш. Миштa вӀахатIехьдоал цуи из? ХIара бера къаьшташ, цун оамал кӀоаргга йовзаш, дешарах низкъала кхетача бераштa дукхагIа гер вам тIабовийташ, дешархой дешашa - новкъостал айтха бувзам лоттабеш хиларца вIашатIехьдоал Мадиний берашка дика дешийта.

— Математиказ дика хетецар 6 «а» классера Тангиев Руслан, Федосова Люба, Умаева Луиза, — йоах Мадинас. — Урокаш яьлачул тIехьагIа уж юхе а сецабеш, царна кхы тIа а хьеха йоалалар со. Бакъда гIулакх сона ма-хетта дӀадодацар. ТIаккха царех хIара бера цӀагIа вехар со, цига бера новкъадар фуд хьежа.

Цар даьшца - новкъоица къамаьл даьчул тIехьагIа уж бехкаш гучадаьлчe хайра соча царех хIаранена эйсе миштa новкъостал де деза. Шей тайпара хьеха дийзар хIаранена. Доаизар аз царца къийга къе — математиказ царна хана ейнна моттигаш дӀайоазийтар, уж кхоккха а бер ворхIалагIча классе дIачудаьлар.

ХIанз Мадиннай дукха уйлаш я дешара кердача шерца юкъаенна. Из математика бераштe кхы а дикагIа хьеха гӀерт.

Ю. ЮСУПОВ.

№ 28 ЙОАЧА ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНИ УЧИЛИЩЕ 1975—1976 ДЕШАРА ШЕРА ДЕША ДIАЧУЭЦ ДЕШАРХОЙ

Училище квалифицированни болхлой кийчбу укх специальностех:

1. Меххаьттаe химически промышленноста предприятей оборудовани ешта вола слесарь-монтажник.

Дешара ха: 8 класс яьккхачун — 2 шера, 10 класс яьккхачун — 1 шера.
Стипенди — 36 сом.

2. КНП-ен автоматикаи слесараш.
Дешара ха: 10 класс яьккхачун — 1 шера.
Стипенди — 36 сом.

3. Технологически оборудовани тоаяра вола слесарь.
Дешара ха: 10 класс яьккхачун — 1 шера.
Стипенди — 36 сом.

4. Химически производства аппаратчикаш.
Дешара ха: 10 класс яьккхачун — 1 шера.
Стипенди — 36 сом.

5. Компрессорни насосни установкай машинист.
Дешара ха: 10 класс яьккхачун — 1 шера.
Стипенди — 36 сом.

Токарь.
Дешара ха: 10 класс яьккхачун — 1 шу.
Стипенди — 23 сом. 50 кап.

Училище болх беш я художествени самодеятельноста кружокаш, спортивни секцеш, духовой эстрадни оркестраш. Дешархошта транспортаца лелаш льготаш ду. Производствени практика йолча хана стипенди кхы тIа 33 процент алапи ду.

Училище дӀачуийзарий балха стаж юкъе юкъ ца йолийташ хIаланэрхI. ТIехдика дешаш бараштa 25 процент дукхагIа стипенди ду. Училище тIехдика чакхйаьккхараш конкурс йоацаш вузашка, техникумашка дӀаэц. Училище хьайийлий болх беча кагирхой № 9 йолча школа филиал, цига дӀахо 9, 10, 11 классашка деша йиш я.

Училище деша боагIарашка шоаща хила деза ер документаш:

1. Заявлени.
2. Дешарах дола документ.
3. Вахача моттигера справка.
4. Характеристика.
5. 6х4 боарам бола диъ фотокарточка.
6. Паспорт е ваь ха тIа бола теш.

Училище адрес: гор. Грозный-48, химкомбинат, ГПТУ-28. Училище ва йиш я №№ 1, 1а, 23 йолча автобусашца «Полиэтиленова цех» яхача автобусаш соцача кхаччалца. №№ 2, 8 йолча трамвайшца «Водолечебница» яхача трамвайш соцача кхаччалца.

ХIама хатта безам болча телефон тоха йиш я укх номерегIа: коммутатор 94, 3-98, 5-43, 6-09.

ГПТУ-28 ДИРЕКЦИ.

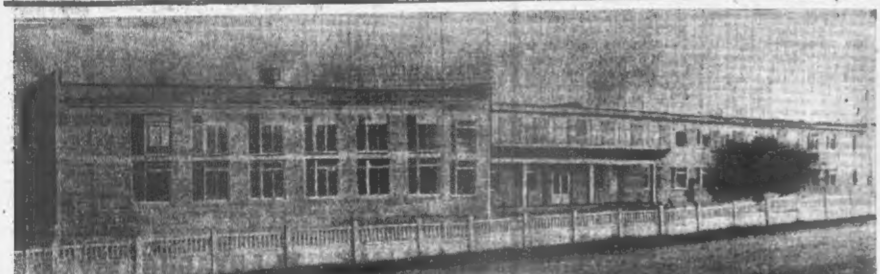

Укх шера 1-ча сентябре ваӀ республике болх бе йолалу 5276 дешархочоа моттиг йола керда хьалъяь 7 школен школашта хьатIаьь 3 гIишлои. Царех цаI я Назрановски района Пхьилекъонгий. Юртара 320 дешархочоа моттиг йола юкъера школа.

СУРТА ТIА: Пхьилекъонгий-Юртара керда юкъера школа.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Босбола телевидени. IуйранаpA гимнастика. 9.25 — Босбола телевидени. «Вай цирк». 9.40 — «Дай-ноаной шовва». 10.10 — Босбола телевидени. «Iуйранара почта» яха музыкальни программа 10.40 «Художникех дола дувцараш». СССР халкъа художник Пластов. 2-гIа передача. 11.10 — Босбола телевидени. Телевизиони экрана тIа эггара хьалха. Кассиль. «Кагирхой Московски театра «Хьа сийлали кийча хилалахь» яха спектакль. 1-гIа декъа. 12.55 — Кхерам боацаш дIа—яха лелар. Передачица юкъе дакъа лоацаш ва СССР Чура гIуллакхий министерства ГАИ управлене начальник, милици генерал-лейтенант Лукьянов. 12.25 — Литературни беседаш. Беседа дIахьу поэта Сурков. 13.15 — Босбола телевидени. Иллеш доах «Гордело» яхача вокальни ансамбла Тбилисера передача. 13.45 — Босбола телевидени. «Умахшено». 15.15 — Босбола телевидени. «Цхьа сахьата Москве» яхача боалама карахдийнарий выставка. 15.15 — Диалургдоаца киноленташ. «Дохха вахар» яха художественни фильм. 16.40 — Босбола телевидени. «ДоттагIал» яха телевизиони журнал. Передача дIахьу Центральни телевиденеи Европа союзни радиои политически обозревателa Каверзнев. 17.10 — Босбола телевидени. «Яь а Яниня и» яхача телевизиони музыкальни фильма премьера. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Телевизоравца хьожараше хеттараш ду, критика ю, ЦоакъэВостолебаяь шера ра хьехамаш ду». Номер 28-гIа йола выпуск. 18.45 — Документальни фильм. 18.55 — Керда дешара шу долалуш. Передачица юкъе дакъа лоацаш ва СССР просвещене министр Прокофьев. 19.25 — Босбола телевидени. «Илли-75». 19.45 — Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Болх чакхбаьккхачул тIехьа тIа хIара сарахьа» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информациони программа. 21.30 — Босбола телевидени. Боккха йола дуней халкъашта юкъера яхь Ленинградера передача. 23.00 — Босбола телевидени. «Концерт» чакхдаьккхачул тIехьагIара концерт». Иллеш доах Лайферовас, Лишкас, Вондрачковас. (Чехословакия). Концерт йистедаьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

10.30 — Ленински гварди. «Москвост Арсений» яха художественни фильм. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильм. 18.55 — СССР 50 шу дизара цIерах йолча Грозненски химкомбината социалистически яхьа котало яьккхарий лаьках дола концерт.

31 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Босбола телевидени. Бераштa йола IуйранаpA гимнастика. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Босбола телевидени. Советски Союза гIуллакх дена ва». 11.00 — Босбола телевидени. Телевизиони экрана тIа эггара хьалха. Кассиль. Кагирхой московски театра «Хьа сийлала кийча хила» яха спектакль. 2-гIа декъа. 12.00 — Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Босбола телевидени. Советий махка бераш. «Дега совгIатана» яха телевизиони документальни фильм. 14.25 — Босбола телевидени. Тахан шахтера ди да. СССР кIора оалмышленноста министрца Братченкоца яь беседа. 14.40 — Босбола телевидени. «СалоIена сахьаташка» яха музыкальни программа. 16.25 — Босбола телевидени. «Дуней халкъашта юкъера панорама». 16.55 — Босбола телевидени. Бераштa дола фильм. «Ахка дIадахар» яха телевизиони художественни фильм. 18.00 — «Патриот» яха номер 7-гIа йола телевизиони альманах. 18.30 — Документальни фильм. 18.40 — Босбола телевидени. «Кийочакь бархой клуб». 19.40 — Босбола телевидени. Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалхара «Кагдения ли» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информациони программа. 21.3 — Телевизиони экрана тIа эггара хьалха. Гаджиев. Оперетта. Москосни театра «Вела къамар лежкъа ма деза» яха спектакль. Спектакль йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

13.30 — Стахановски болама 40 шу дизар «Ленинграда яхь дIахьош я» яха документальни фильм. 14.2 — «Вези» яха музыкальни кинокомеди. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильмий программа. 18.40 — ПоаккагIа йолча классашка деша бигIараштa йола программа. 19.10 — «Классически оперетай авараш» яха фильм-концерт.

ТХА ШКОЛА КИЙЧА Я

Укх шера сайна дика цIахка а кийчъяьи тхa школа. ДӀаьннача штукатура яь, кIир теха, тайп-тайпара басараш хьекха хоза кийчъяьй классаш, коридораш, каниклари. Сихдь деш да школа котельни тоаяра балхаш.

Школа завхоз Могушков Идриса ремонт яра эша матеріалаш дика Iалашйир. Ремонт еча шоаш кхо ца беш къахьийгар школа техничкаша Газгиреева Хьесрата, Хамхоева ПаьтIамата, Могушкова Марема, Джандигова Маде.

Школа дешара кердача шера кийчъеш дукха новкъостал дир хьехархоша Арсельгоз Заьламхана, Евлоева Любас, Н. А. Украинскаяс, Ф. С. Романовас, кхычар.

Хьехархошта чуIе хьархIа школа кор хьалдь доалаш латт цIенош.

Эшача учебникашца Iалашдьд бераш. ХIаьтта хьехархоша юрта шо-шоай участкера бераш дӀаяздаьд, деша даха ца йола цхьаккха бер юкъера ца доалийташ.

ЧIоагIа раьза ба дешархой а цар дай-ноаной а школа иштта дика кийчъяра.

Школа директора Аушев Мунсаси завуча Коломиец Лидия Павловнаси чIоагIа йоаккхо йир дешара кердача шера кийчо яра.

Хоза тоаьча школе, сийрдача классашка дIадоладергда бераша дешара керда шу.

И. АУШЕВ,
Назрановски района Ныьсар-Кертерча юкъерча школа хьехархо.

Кхы а дикагIа дешаргда

Республикера ерригa школаш а санна, дешара кердача шера дика кийчъеннай Назрановски района ГIазе-Юртарча бархI шера школа. КIир теха, басар хьекха, тоаьяй ерригa классаш, кха тулача хIамачуз Iалашъяьй, арахьара хьатIабаьхкача хьехархошта чубаха фусамаш кийчъяьй, хьехархой кхоачамболаш ба. Укх шера школе баьккаб къона хьехархой Ястребова Ольга Васильевна, Гребенкин Владимир Андреевич. Деша даха ха кхьаьа юртара ерригa бераш школе хьачулаьлая.

— Укх шера къаьстта «ГIоагIа кийчденнад тхо дешара кердача шерга, — йоах директора И. М. Хамхоева, — гIана яьлча укх дешара шера хургья Ленински Коммунистически парте XXV съезд. Советски общественни хул из исторически лоархIам бола событи соахкархул а дикагIа берашта хьийхаи коммунистически кхетам беннеи белгалъяккха безам ба тха.

ХIаьта цу школерча хьехархоша дика чакхдаьккхар из шу ерригaча школе классеа классе ца доалаш цхьаккха бер дисандар. Цул совгIа, кIира кхоалагIа дола бер дикей теттара дикен дешаш чакхдалар.

Бераштa хьехача, царна хушам луча, школа а юрта а общественни вахара юкъе дакъа лоацача белгалбаьнна болх дика бир хьехархоша Муталиева Золобана, Л. И. Джандиевас, комсомолкаша Барсуи Галис, Абашкина Галис, Сараева Нинас. Укх шера кхы а дикагIа къахьега лерхI цар.

Ю. ПУГИЕВ.

РАДИО

30 АВГУСТ

6.30 — «ХIара ферма тIа кхочем хилал доакъара Iалашдер» яха корреспонденци (нохчий меттала). 6.45 — Хамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 11.00. — «КIарихал» яха сатирически журнал (эрсий меттала). 14.25 — «Нохч-ГIалгIай композиторий произведенешцара патриотизм яха тема» яьнна йола передача (эрсий меттала). 15.00 — Моттигерча авторий керда стихаш (гIалгIай меттала). 15.20 — «Йоаш долча халкъий ашараш» яхача циклацара передача (гIалгIай меттала).

31 АВГУСТ

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 12.10 — «СалоIе минуташ» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 13.15 — «ЦIе сийгаш» яха пионераштеи дешархоштеи йола передача (гIалгIай меттала). 15.45 — Керда предприятеш шей ханнахь болх бе йолаялийта (эрсий меттала). 16.00 — «Дахьъал хила хьо дешара керда шу!» яха музыкальни передача (эрсий меттала). 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.30 — Иллеца доттагIал дарашта йола концерт (гIалгIай меттала).

РСФСР ХУДОЖНИКИЙ ПРОИЗВЕДЕНЕЙ ВЫСТАВКА

Укх деношка Грознерча изобразительни искусства музее РСФСР художникий произведеней выставка хьайийлай. Выставке хьокха оттадаьд Российски Федераце художникашіа хьаккхедда скульптуран гобеленеи дикагIа дола балхаш.

Музея зале чуваьннача бIарг гIовбоаккхаш да дахарах, кIадах, ингаех, аьшках, башха хоза кхоачашдаь уж балхаш. Автраца керттерча даьккъе шоай балхаш хетадаь сийрда вахар — коммунизм—гаргаккхувлаш, доалача советски сага, цуна тоахьарна Iалама, советски Iаьлаа латтача шерашка цуй вахаре хинйака хувамаьцта, иштта дIаьо. Масала, хоза хетт лахчех яь «Майала» скульптура (автор А. С. Цветков, г. Москва). «Сагассер» алаш я Л. Соколовас кара хьань гобелен. Цу тIа автора хозача басарашца Iелаш латта боргIад йилдай. Чуваьнначун теркам тIаозаш, композицега диллача сакъердаме, товза яь я «Норгями халхара» яха скульптура (автор В. В. Крупин. Камчатка). Цу тIа хь кхаш халха вувла—гаьвар-ча СибарегIен къамех вола саг.

Юртарча къахьегамхой вахар а хьокх выставко. Из хьекхаш А. П. Азорова фарфорах ярча скульптурана. Етт беттаж коалла лоарьа сурт да из. Композици а сюжет а вIаши хоза товш, басарех товза пайда эцаш яьй из скульптура.

Паччахь ханашка кIирий хаьдкъа маскал, цуй халонаш «овдаш я Г. Н. Дзанагова скульптура. Цу тIа автора хьекхав биркъа, тIолхаш ювхаш вола ахархо. Шей говра юкь а лаьца латт из.

Композицега а чулоацамга а диллача иштта товза, теркал тIаозаш дика кхоачашдаьд Р. Н. Амбрацумяна дахчах даь Аушев цIи йолча кхалсага портрет. А. Б. Трасканова «Пугачевцы» яха скульптура, Ю. М. Рукавишникова «ГОЭЛРО планах» яха В. И. Ленин Кржижановскеи скульптура, иштта кхыдола балхаш.

Грозне цхьаи бетта хьокхаш хургья из выставка.

С. БЕРДИЕВ.

Тахани кхоанеи хургда

30 АВГУСТ

С. М. Кирова цIерагIара культуран салаIарен парк. 10.00. Спортивни майда. Волейболахи йоккхача теннисахи ловзара къаьш. 14.00. Маслоакаш, ловзараш, викториныш. 17.30. Кинолекторий. «Советски патриотизм пролетарски интернационализм» яхача темах лекци. 19.30. «Искусство дьяна духьала» яха кинофестиваль. 19.30. Баьшара театр. Сцена тIа да ленинградски цирк. 19.30. Халхарий сайре.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 12.00. Аттракционий городок. 18.30. «Зкашш-халкъа» яха лекторий. «XXIV съезди социалистически доалахье чIоагIъена дешаш» яхача темах лекци. 19.30. «Глобус» яха кинолекторий. Iилма-популярни фильмаш хьокхар.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 19.00. Ахкара кинолекторий. Дунеи халкъашта юкъера хьалах йола лекци. Документальни фильмаш хьокхар. 20.00. Ахкара эстрада. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Голубой экспресс» яхача вокально-инструментальни ансамбло.

31 АВГУСТ

С. М. Кирова цIерагIара культуран салаIарен парк. 10.00. Спортивни майда. Волейболахи теннисахи ловзара къаьш. 14.00. Маслоакаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Парашютиз вышка. Парашюташ чухкувсабалар. 17.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 17.30. Кинолекторий. «Исламизм цун майрачи» яхача темах йола лекци. 19.30. Баьшара театр. Сцена тIа да ленинградски цирк. Халхарий майда. Халхарий сайре.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. Бераштеи кхелатараштеи дола «Заманхо» яха кинотеатр. 10.00. Болх беш я аттракционий городок. 10.30. «Сийгал» яха клуб. «ДIалакха тхоца» яха музыкальни викторина. 19.30. «Глобус» яха кинолекторий. «Мехка Iеьржа дошув» яха шахтера денна хетадаь тематически киноош хьокхар.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 10.00—15.00. Берий ловзараш. 19.00. Ахкара.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике тIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йовцаш, къилбаседа - малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ца хилеи фегара температура республике гIолла 25 -30. Грозне 27—29 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи кIеигдукха морхаш а йолаш, бе-бена оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа муз а хьекхаш ца хилеи фегара температура буйсашка 16—21, деношка 27 — 32 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-06; редактора зам. — 3-39-11; декхо кхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-06; зам. редактора — 3-39-11, ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадува шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект, 7/34. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/34.

Заказ № 5/59.